

Authors' contribution

Wkład autorów:

- A. Study design/planning
zaplanowanie badań
- B. Data collection/entry
zebranie danych
- C. Data analysis/statistics
dane – analiza i statystyki
- D. Data interpretation
interpretacja danych
- E. Preparation of manuscript
przygotowanie artykułu
- F. Literature analysis/search
wyszukiwanie i analiza
literatury
- G. Funds collection
zebranie funduszy

ORIGINAL ARTICLE

JEL Code: P10, P20, P45, P47

Submitted: May 2024

Accepted: September 2024

Tables: 2

Figures: 8

References: 39

ORYGINALNY ARTYKUŁ
NAUKOWY

Klasyfikacja JEL: P10, P20, P45,
P47

Zgłoszony: maj 2024

Zaakceptowany:
wrzesień 2024

Tabele: 2

Rysunki: 8

Literatura: 39

ASEAN AND EUROPEAN UNION ADDRESSING THE CHALLENGES OF THE 21ST CENTURY

ASEAN I UNIA EUROPEJSKA WOBEC WYZWAŃ XXI WIEKU

Eleni Chytoupoulou^{1(A,D)}

¹Political Science and International Relations, University of Peloponnese, Greece

¹Politologia i Stosunki Międzynarodowe, Uniwersytet Peloponeski, Grecja

Citation: Chytoupoulou, E. (2024). ASEAN and European Union addressing the challenges of the 21st century/ ASEAN i Unia Europejska wobec wyzwań XXI wieku. *Economic and Regional Studies*, 17(3), 373-407. <https://doi.org/10.2478/ers-2024-0021>

Guest Editor: Prof. Dr. Badar Alam Iqbal. Department of Economics, Tshwane University of Technology, South Africa; Economics and Finance, Monarch Business School; Switzerland.

Abstract

Subject and purpose of work: The European Union (EU) and the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) are trade partners and believe in rules-based multilateralism. They have developed strong ties despite starting from different starting points and having different standards. The EU is a mature regional cooperation scheme(union) with a highly institutionalized and legalized architecture. At the same time, ASEAN is an intergovernmental association with low institutionalization and legalization in which decisions are made by consensus. After almost fifty years of establishing a diplomatic dialogue between the EU and ASEAN, their cooperation has been of essential importance in maintaining peace and balancing great power rivalries.

Materials and methods: Bibliography in books and articles.

Results: The EU and ASEAN are among the world's largest economies in terms of gross domestic product. The EU is already the world's second-largest economy, and ASEAN could become the world's fourth-largest economy by 2030. The EU looks forward to strengthening its economic cooperation with ASEAN to maintain its competitive position in the dynamically developing region of the Indo-Pacific. ASEAN is a crucial hub for transporting European goods and is essential in regional supply chains. Closer trade and investment relations could also help the EU achieve its goal of a strategic partnership between the two regional blocks encompassing political and economic cooperation. It would be desirable if the EU and ASEAN continue to connect Europe and Asia by acting as balancers and reducing tensions between the major international players.

Conclusions: In the 21st century, the rise of China, India, and other regional powers is consolidating a multipolar system and new geopolitical balances. In this new era, the EU and ASEAN can continue to connect Europe and Asia by acting as balancers and reducing tensions between the major international players.

Keywords: EU, ASEAN, Indo-Pacific, regionalism, multilateral agreements

Streszczenie

Przedmiot i cel pracy: Unia Europejska (UE) i Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) są partnerami handlowymi i wierzą w multilateralizm oparty na zasadach. Organizacje rozwinęły silne więzi, mimo że zaczynały z różnych punktów wyjścia i miały różne standardy. UE jest dojrzałym systemem współpracy regionalnej (unią) o wysoce zinstytucjonalizowanej i zalegalizowanej architekturze. ASEAN zaś jest stowarzyszeniem międzyrządowym o niskim stopniu instytucjonalizacji i legalizacji, w którym decyzje podejmowane są w drodze konsensusu. Po prawie pięćdziesięciu latach nawiązywania dialogu dyplomatycznego między UE a ASEAN, ich współpraca ma zasadnicze znaczenie dla utrzymania pokoju i zrównoważenia rywalizacji wielkich mocarstw.

Materiały i metody: Literatura przedmiotu.

Wyniki: UE i ASEAN należą do największych gospodarek świata pod względem produktu krajowego brutto. Unia Europejska jest już drugą co do wielkości gospodarką świata, a ASEAN może stać się czwartą co do wielkości gospodarką świata do 2030 roku. UE oczekuje wzmocnienia współpracy gospodarczej z ASEAN, aby utrzymać swoją konkurencyjną pozycję w dynamicznie rozwijającym się regionie Indo-Pacyfiku. ASEAN jest kluczowym węzłem dla transportu europejskich towarów i ma zasadnicze znaczenie w regionalnych łańcuchach dostaw. Bliższe stosunki handlowe i inwestycyjne mogłyby również pomóc UE w osiągnięciu celu, jakim jest strategiczne partnerstwo między dwoma blokami regionalnymi, obejmujące współpracę polityczną i gospodarczą. Byłoby pożądane, gdyby UE i ASEAN nadal łączyły Europę i Azję, działając jako równoważniki i zmniejszając napięcia między głównymi graczami międzynarodowymi.

Wnioski: W XXI wieku wzrost znaczenia Chin, Indii i innych regionalnych potęg konsoliduje wielobiegunowy system i nową równowagę geopolityczną. W tej nowej erze UE i ASEAN mogą nadal łączyć Europę i Azję, działając jako równoważniki i zmniejszając napięcia między głównymi graczami międzynarodowymi.

Słowa kluczowe: UE, ASEAN, Indo-Pacyfik, regionalizm, umowy wielostronne

Address for correspondence / Adres korespondencyjny: Dr Eleni Chytoupoulou (ORCID: 0000-0003-1471-6213; e-mail: helenchytopoulou@yahoo.gr); Political Science and International Relations, University of Peloponnese, Corinth, Greece.

Journal included in: AgEcon Search; AGRO; Arianta; Baidu Scholar; BazEkon; Cabell's Journalytics; CABI; CNKI Scholar; CNPIEC – cnpLINKer; Dimensions; DOAJ; EBSCO; ERIH PLUS; ExLibris; Google Scholar; Index Copernicus International; J-Gate; JournalTOCs; KESLI-NDSL; MIAR; MyScienceWork; Naver Academic; Naviga (Softweco); Polish Ministry of Science and Higher Education; QOAM; ReadCube, Research Papers in Economics (RePEc); SCILIT; Scite; Semantic Scholar; Sherpa/RoMEO; TDNet; Ulrich's Periodicals Directory/ulrichsweb; WanFang Data; WorldCat (OCLC); X-MOL.

Copyright: © 2024, Eleni Chytoupoulou. **Publisher:** John Paul II University in Biała Podlaska, Poland.

Introduction

After the end of the Second World War in the 20th century, the wounded Europe had to find a way to exorcise the curse of war and stand upright in the new geopolitical context of superpower rivalry. On the other side, although the Pacific countries did not experience total war like Europe, Southeast Asia suffered the effects of the Sino-Japanese conflict, and the Pacific region became the theater of heavy fighting during the Second World War. The idea of consolidating peace and economic and social stabilization inspired the creation of the European Communities (later European Union) and the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). The West has welcomed and supported the creation of E.C. and the ASEAN.

The decolonization and the intended strengthening of third-world countries' self-reliance in the 1950s and 1960s, as well as the new wave of Regionalism from the mid-80s, focused on economic liberalization and globalization. The New Regionalism was "a stepping-stone" towards more global or multilateral relations. In this context, regional liberalization could help deepen integration and proceed with reforms. Regional arrangements could ensure no reversals when there are fears of backlashes (Tsardanidis, 2005, p. 336). The New Regionalism essentially influenced the system of international relations by creating a multi-layered structure that covered the entire spectrum from conventional bilateral agreements to multilateral global agreements (Rüland, 2001, p. 5).

The EU and the ASEAN are very different regional entities with histories, objectives, structures, and capacities (Camroux, 2018). The Asian paradigm differs significantly from "the dominant Western liberal paradigm on which the global order and much of the actions and policies of many of the institutions of 'global' governance are based" (Stubbs, 2008, p. 452). Despite this diversity, there are also similar political goals. Both regional entities aim to consolidate peace and strengthen relations between peoples by creating partnerships in areas of economic activity, starting with trade. The ASEAN's goals and norms concerning the conduct of regional and international relations have staying power and command increasing attention because they have roots in Asia's culture and history" (Stubbs, 2008, p. 464).

Europe's geographical and cultural characteristics favored the expansion of the EU through successive enlargements. At the same time, ASEAN invested in its participation with a central role in international groupings, supporting the Asiatic integration more flexibly. Although the EU and ASEAN represent different models of Regionalism, there was an interaction, and ASEAN has embedded elements from the EU. The ASEAN-EU relationship is broadly

Wstęp

Po zakończeniu II wojny światowej w XX wieku, zraniona Europa musiała znaleźć sposób na wyegzorcyzmowanie klątwy wojny i stanąć na nogi w nowym geopolitycznym kontekście rywalizacji supermocarstw. Z drugiej strony, choć kraje Pacyfiku nie doświadczyły wojny totalnej jak Europa, Azja Południowo-Wschodnia odczuła skutki konfliktu chińsko-japońskiego, a region Pacyfiku stał się teatrem ciężkich walk podczas II wojny światowej. Idea konsolidacji pokoju oraz stabilizacji gospodarczej i społecznej zainspirowała utworzenie Wspólnot Europejskich (później Unii Europejskiej) i Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN). Zachód z zadowoleniem przyjął i poparł utworzenie UE i ASEAN.

Dekolonizacja i zamierzone wzmocnienie samodzielności krajów trzeciego świata w latach 50. i 60., a także nowa fala regionalizmu od połowy lat 80., koncentrowały się na liberalizacji gospodarczej i globalizacji. Nowy regionalizm był „odskocznią” w kierunku bardziej globalnych lub wielostronnych stosunków. W tym kontekście regionalna liberalizacja mogłaby pomóc pogłębić integrację i kontynuować reformy. Ustalenia regionalne mogłyby zapewnić brak odwrotów w przypadku obaw przed reakcją (Tsardanidis, 2005, s. 336). Nowy regionalizm zasadniczo wpłynął na system stosunków międzynarodowych, tworząc wielowarstwową strukturę, która obejmowała całe spektrum, od konwencjonalnych umów dwustronnych po wielostronne umowy globalne (Rüland, 2001, s. 5).

UE i ASEAN są bardzo różnymi podmiotami regionalnymi z historią, celami, strukturami i możliwościami (Camroux, 2018). Paradygmat azjatycki znacznie różni się od „dominującego zachodniego paradygmatu liberalnego, na którym opiera się globalny porządek oraz większość działań i polityk wielu instytucji „globalnego zarządzania” (Stubbs, 2008, s. 452). Pomimo tej różnorodności, istnieją również podobne cele polityczne. Oba podmioty regionalne dążą do konsolidacji pokoju i wzmocnienia stosunków między narodami poprzez tworzenie partnerstw w obszarach działalności gospodarczej, począwszy od handlu. Cele i normy ASEAN dotyczące prowadzenia stosunków regionalnych i międzynarodowych mają trwałą moc i przyciągają coraz większą uwagę, ponieważ mają korzenie w kulturze i historii Azji” (Stubbs, 2008, s. 464).

Geograficzne i kulturowe cechy Europy sprzyjały ekspansji UE poprzez kolejne rozszerzenia. W tym samym czasie ASEAN zainwestował w swój udział, odgrywając centralną rolę w międzynarodowych ugrupowaniach, bardziej elastycznie wspierając integrację azjatycką. Mimo, że UE i ASEAN reprezentują różne modele regionalizmu, doszło do interakcji, a ASEAN zawiera elementy obecne w UE. Stosunki ASEAN-UE są powszechnie uważane za model stosunków międzyre-

considered to be the model of interregional relations (Hauggi, Rulard, 2006; Börzel, Risse, 2000; Camroux, 2018, p. 4). Our research aims to delve deeper into this relationship built between the EU and ASEAN and focus on the differences and the challenges emerging in the 21st century. In the first part, we discuss the leading role of the EU in European integration. In the second section, we discuss the role of ASEAN as a leader of Regionalism in Asia. In the third, we refer to the evolution of EU-ASEAN relations, shedding light on economic and political issues. In the fourth, we list conclusions.

The EU is leading the European integration

In over sixty years, the EC/EU has evolved significantly from a group of 6 member states to a regional union with 27 member states after BREXIT. The initial European project for the pooling of coal and steel production developed into a single market of almost 500 million people, enclosed the freedom of movement of people, goods, services, and capital, established an economic and financial union, and introduced EURO as a common currency in the Eurozone. The EU is a powerful economic global actor and seems to uniquely assemble and combine civilian, normative, military, and political power characteristics. As a civilian power, the EU adopts the identity of a peace-maker. As a normative power, the EU attempts to project its own "normalness", as expressed in rules and standards, "to influence political processes in its border regions and beyond" (Lucarelli, Manners, 2006, cited in Visoka and Doyle, 2016, p. 865). As a military power, the EU is self-limited in defense and protection, as well as in conflict management and resolution. The EU appears moderate in the continuous geopolitical power and influence exercise, using dialogue and cooperation in conflict resolution and crisis management. In this context, as a political power, the EU undertakes mediation and provides economic & technical assistance.

The EU's fundamental principles of protecting freedom and democracy, respect for human rights, and the rule of law demonstrate its predisposition (TEU, Article 6). Moreover, Manners believes that "the EU is a normative power because its historical context binds it to the compliance with universal norms" (Manners, 2002, pp. 240-241).

The EU's involvement in foreign affairs pertains to a mix of policies and instruments aimed at peace-building, crisis management, conflict prevention, and development aid; they create prerequisites for closer cooperation and possible integration into the EU, subject to conditions. The EU is involved in conflicts through humanitarian concerns, geopolitics, commitment to the alliance, and external pressings and

gionalnych (Hauggi, Rulard, 2006; Börzel, Risse, 2000; Camroux, 2018, s. 4). Nasze badania mają na celu pogłębienie relacji między UE i ASEAN oraz skupienie się na różnicach i wyzwaniach pojawiających się w XXI wieku. W pierwszej części omawiamy wiodącą rolę Unii Europejskiej w integracji europejskiej. W drugiej sekcji omawiamy rolę ASEAN jako lidera regionalizmu w Azji. W trzeciej odnosimy się do ewolucji stosunków UE-ASEAN, rzucając światło na kwestie gospodarcze i polityczne. W czwartej części przedstawiamy wnioski.

Unia Europejska jest liderem integracji europejskiej

W ciągu ponad sześćdziesięciu lat WE/UE znacznie ewoluowała z grupy 6 państw członkowskich do unii regionalnej z 27 państwami członkowskimi po BREXIT. Początkowy europejski projekt łączenia produkcji węgla i stali rozwinął się w jednolity rynek obejmujący prawie 500 milionów ludzi, zamknął swobodę przepływu osób, towarów, usług i kapitału, ustanowił unię gospodarczą i finansową oraz wprowadził euro jako wspólną walutę w strefie euro. UE jest potężnym globalnym podmiotem gospodarczym i wydaje się w wyjątkowy sposób łączyć cechy władzy cywilnej, normatywnej, wojskowej i politycznej. Jako mocarstwo cywilne, UE przyjmuje tożsamość mediatora. Jako władza normatywna, UE stara się projektować własną „normalność”, wyrażoną w zasadach i standardach, „aby wpływać na procesy polityczne w swoich regionach przygranicznych i poza nimi” (Lucarelli, Manners, 2006, cytowany w Visoka i Doyle, 2016, s. 865). Jako potęga militarna, UE jest samoograniczona w zakresie obrony i ochrony, a także zarządzania konfliktami i ich rozwiązywania. UE wydaje się umiarkowana w ciągłym geopolitycznym ćwiczeniu władzy i wpływów, wykorzystując dialog i współpracę w rozwiązywaniu konfliktów i zarządzaniu kryzysami. W tym kontekście, jako siła polityczna, UE podejmuje się mediacji i zapewnia pomoc gospodarczą i techniczną.

Podstawowe zasady UE dotyczące ochrony wolności i demokracji, poszanowania praw człowieka i praworządności pokazują jej predyspozycje (TUE, art. 6). Co więcej, Manners uważa, że „UE jest potęgą normatywną, ponieważ jej kontekst historyczny wiąże ją z przestrzeganiem uniwersalnych norm” (Manners, 2002, s. 240-241).

Zaangażowanie UE w sprawy zagraniczne dotyczy kombinacji polityk i instrumentów mających na celu budowanie pokoju, zarządzanie kryzysowe, zapobieganie konfliktom i pomoc rozwojową; tworzą one warunki wstępne dla bliższej współpracy i możliwej integracji z UE, z zastrzeżeniem spełnienia określonych warunków. UE angażuje się w konflikty ze względu

expectations for action. However, the EU avoids military action in its neighborhood, although some EU member states participate in military campaigns worldwide.

The EU appears moderate in continuously exercising geopolitical power and influence, using dialogue and cooperation in conflict resolution and crisis management. In this context, as a political power, the EU undertakes mediation and provides economic and technical assistance.

The military dimension of security came to the fore when the EU had to deal with various crises that broke out after the end of the Cold War and did not have the appropriate means. In the meantime, there was a shift from the idea of territorial defense towards "the new transnational idea of peacekeeping and humanitarian intervention" (Rifkin, 2004, cited in Krohn, 2009, p. 9). Yet, after the war in Ukraine, there is a discussion on how the EU can defend itself if a revisionist power attacks it.

The ASEAN is leading the Regionalism in Southeast ASIA

Table 1 shows that Southeast Asia has an extensive island section, while the countries in the continental section, except landlocked Laos, also have very long coastlines. The geographical discontinuity disadvantages finding cooperation topics of common interest and instead favors conflicts. Essentially, every country has its particularity and works typically for its benefit.

After the end of the Second World War, Southeast Asian countries that were colonies of Western countries gained independence, and a spirit of cooperation prevailed, intending to consolidate peace in the region and achieve economic and political goals. In this spirit, five states¹ of the area, like-minded to the West, created ASEAN in 1967. The ASEAN gradually increased to ten members with the participation of five more states².

The four principles distinguishing ASEAN from other international actors are "non-use of force and peaceful settlement of disputes, regional autonomy and collective reliance, non-interference, and rejection of an ASEAN military pact accompanied by a preference for bilateral defense corporation" (Xuechen, 2018, p. 225). "The principles of the ASEAN seem to dovetail the

na kwestie humanitarne, geopolitykę, zaangażowanie w sojusz oraz zewnętrzne naciski i oczekiwania dotyczące działań. Jednak UE unika działań wojskowych w swoim sąsiedztwie, chociaż niektóre państwa członkowskie UE uczestniczą w kampaniach wojskowych na całym świecie.

Unia Europejska wydaje się być umiarkowana w ciągłym sprawowaniu władzy i wpływów geopolitycznych, wykorzystując dialog i współpracę w rozwiązywaniu konfliktów i zarządzaniu kryzysowym. W tym kontekście, jako siła polityczna, UE podejmuje się mediacji i zapewnia pomoc gospodarczą i techniczną.

Wojskowy wymiar bezpieczeństwa wysunął się na pierwszy plan, gdy UE musiała radzić sobie z różnymi kryzysami, które wybuchły po zakończeniu zimnej wojny i nie miała odpowiednich środków. W międzyczasie nastąpiło przejście od idei obrony terytorialnej do „nowej ponadnarodowej idei utrzymania pokoju i interwencji humanitarnej” (Rifkin, 2004, cytowany w Krohn, 2009, s. 9). Jednak po rozpoczęciu wojny w Ukrainie trwa dyskusja o tym, jak UE może się bronić, jeśli zaatakuje ją rewizjonistyczne mocarstwo.

ASEAN jest liderem regionalizmu w Azji Południowo-Wschodniej

Tabela 1 pokazuje, że Azja Południowo-Wschodnia ma rozległą część wyspiarską, podczas gdy kraje w części kontynentalnej, z wyjątkiem śródlądowego Laosu, mają również bardzo długie linie brzegowe. Nieciągłość geograficzna utrudnia znalezienie tematów współpracy będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, a zamiast tego sprzyja konfliktom. Zasadniczo każdy kraj ma swoją specyfikę i działa typowo na swoją korzyść.

Po zakończeniu II wojny światowej kraje Azji Południowo-Wschodniej, które były koloniami krajów zachodnich, uzyskały niepodległość i zapanował duch współpracy, mający na celu utrwalenie pokoju w regionie i osiągnięcie celów gospodarczych i politycznych. W tym duchu pięć państw¹ obszaru, podobnie myślących do Zachodu, utworzyło ASEAN w 1967 roku. ASEAN stopniowo rozrastał się do dziesięciu członków z udziałem pięciu kolejnych państw².

Cztery zasady odróżniające ASEAN od innych podmiotów międzynarodowych to „niestosowanie siły i pokojowe rozstrzygnięcie sporów, regionalna autonomia i zbiorowa zależność, nieingerencja oraz odrzucenie paktu wojskowego ASEAN, któremu towarzyszy preferowanie dwustronnych korporacji obronnych” (Xuechen, 2018, s. 225). „Zasady ASEAN wydają się

¹ Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore and Thailand.

² Brunei-Darussalam (1984), Vietnam (1995), Lao PDR (1997), Myanmar (1997), and Cambodia (1999).

¹ Indonezja, Malezja, Filipiny, Singapur i Tajlandia.

² Brunei-Darussalam (1984), Wietnam (1995), Laotańska Republika Ludowo-Demokratyczna (1997), Myanmar (1997) i Kambodża (1999).

Five Principles of Peaceful Coexistence³ formulated by China in the 1950's" (Severino, 2006, p. 279; Stubbs, 2008, p. 462).

być zbieżne z Pięcioma Zasadami Pokojowego Współistnienia³ sformułowanymi przez Chiny w latach 50-tych" (Severino, 2006, s. 279; Stubbs, 2008, s. 462).

Table 1. The countries members of the Association of Southeast Asian Nations ASEAN

Tabela 1. Kraje członkowskie Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej ASEAN

Country / Kraj	Geography / Geografia	Population / Populacja	Status before independence / Status przed uzyskaniem niepodległości	Year of Independence / Rok uzyskania niepodległości	Policy / Polityka	GDP in million USD (current prices 2022) / PKB w mln USD (ceny bieżące 2022)	GDP per capita in USD (current prices 2022) / PKB na mieszkańca w USD (ceny bieżące 2022)
Brunei Drussalam	A small country on the northern coast of the Borneo Island / Mały kraj na północnym wybrzeżu wyspy Borneo	449.002	British protectorate / Protektorat brytyjski	1984	Sultanate / Sułtanat	16.681,54	37.152,5
Cambodia /Kambodża	A country in the mainland of Southeast Asia, bordering Thailand and Laos /Kraj w kontynentalnej części Azji Południowo-Wschodniej, graniczący z Tajlandią i Laosem	16.767.842	French colony / Kolonia francuska	1953	Kingdom / Królestwo	26.504,83	1.759,6
Indonesia /Indonezja	An island country between the Indian and the Pacific Oceans, consisting of over 17.000 islands / Kraj wyspiarski położony między Oceanem Indyjskim a Oceanem Spokojnym, składający się z ponad 17 000 wysp	275.501.339	Dutch colony / Kolonia holenderska	1945	Parliamentary Democracy / Demokracja parlamentarna	1.319 .100 ,22	4.788,0

³ The Five Principles are mutual respect for territorial sovereignty and integrity, mutual non-aggression, mutual non-intervention, equality and mutual benefit, and peaceful coexistence. The Five Principles were included in the Chinese-Indian Treaty of April 1954, signed by Premier Zhou Enlai and Prime Minister Jawaharlal Nehru.

³ Pięć Zasad to wzajemne poszanowanie suwerenności i integralności terytorialnej, wzajemna nieagresja, wzajemna nieinterwencja, równość i wzajemne korzyści oraz pokojowe współistnienie. Pięć Zasad zostało zawartych w chińsko-indyjskim traktacie z kwietnia 1954 r., podpisanym przez premiera Zhou Enlai i premiera Jawaharlala Nehru.

Country / Kraj	Geography / Geografia	Population / Populacja	Status before independence / Status przed uzyskaniem niepodległości	Year of Independence /Rok uzyskania niepodległości	Policy / Polityka	GDP in million USD (current prices 2022) /PKB w mln USD (ceny bieżące 2022)	GDP per capita in USD (current prices 2022) / PKB na mieszkańca w USD (ceny bieżące 2022)
Lao PDR / Laotańska Republika Ludowo- -Demokratyczna	A landlocked country in the mainland of Southeast Asia, / Kraj śródlądowy w kontynentalnej części Azji Południowo-Wschodniej,	7.529475	French colony / Kolonია francuska	1949	One-party Communist rule / Jednopartyjne rządy komunistyczne	15.468,79	2.054,4
Malaysia / Malezja	A country consisting of two regions separated by the South China Sea: Peninsular Malaysia and Borneo's Island East Malaysia. / Kraj składający się z dwóch regionów oddzielonych Morzem Południowocchińskim: Malezja Półwyspowa i Malezja Wschodnia na wyspie Borneo.	33.938.221	British colony / Kolonია brytyjska	1957	Federal constitutional monarchy / Federalna monarchia konstytucyjna	407.027,45	11.993,2
Myanmar / Birma	A country in the mainland of Southeast Asia with a long coastline along the Bay of Bengal and the Andaman Sea /Kraj w kontynentalnej części Azji Południowo-Wschodniej z długą linią brzegową wzdłuż Zatoki Bengalskiej i Morza Andamańskiego,	53.890.000	British colony / Kolonია brytyjska	1947	Unitary assembly- independent republic under a military junta / Zgromadzenie unitarne - niezależna republika pod rządami junty wojskowej	62.263,47	1.149,2

Country / Kraj	Geography / Geografia	Population / Populacja	Status before independence / Status przed uzyskaniem niepodległości	Year of Independence / Rok uzyskania niepodległości	Policy / Polityka	GDP in million USD (current prices 2022) /PKB w mln USD (ceny bieżące 2022)	GDP per capita in USD (current prices 2022) / PKB na mieszkańca w USD (ceny bieżące 2022)
Philippines /Filipiny	An Archipelagic country in South East Asia / Kraj archipelagowy w Azji Południowo- Wschodniej	115.559.009	Spanish- colony. USA tu- telage / Kolonja hiszpań- ska, Opie- ka USA	1946	Republic / Repub- lika	404.284,33	3.498,5
Singapore /Singapur	An Island country and city-state. / Kraj wyspiarski i miasto-państwo.	5.637.022	Part of Malaysia /Część Malezji	1965	Republic / Repub- lika	466.788,43	82.807,6
Thailand / Tajlandia	A country in the mainland of South- east Asia /Kraj w kontynentalnej części Azji Połu- dniowo-Wschodniej	71.697.030	Former Kingdom of Siam/ Dawne Królestwo Syjamu	1939	Parlia- mentary Consti- tutional Monarchy / Parla- mentarna monar- chia konstytu- cyjna	495.423,34	6.910,0
Vietnam / Wietnam	A country with a long coastline in the eastern part of mainland South Asia /Kraj z długą linią brzegową we wschodniej części kontynentalnej Azji Południowej	98.186.856	French colony / Kolonja francuska	1954	One-party Communist rule / Jedno- partyjne rządy komuni- styczne	408.802,38	4.163,5

Source: Processed data from the Worldbank.

Źródło: Przetworzone dane z Banku Światowego.

From the beginning, the creation of ASEAN has aroused the interest of skeptics and supporters (Stubbs, 2019). The supporters believe that ASEAN is a very successful regional organization (Caballero-Anthony, 2022) and has been instrumental in consolidating peace and restoring stability to a region with severe conflicts in the past. For the skeptics, the strictly intergovernmental nature and the lack of institutions to enforce standard rules and binding agreements substantially reduce ASEAN's ability to manage regional security issues and economic challenges. Although the EU and ASEAN represent different models of Regionalism, there has been an interaction, and ASEAN has taken cues from the EU without altering its identity.

ASEAN's economic performance is constantly improving, and the region's geopolitical interests are increasing. ASEAN is concerned with the cooperation of countries in a central position in the Pacific Ocean, among Australia and New Zealand, and rising global powers such as China and India. ASEAN is well connected to the global economy, has several Free Trade Agreements, and participates in larger schemes of regional cooperation, such as the Asian Regional Forum (ARF), the ASEAN plus Three (APT), East Asia Summit (EAS) and ASEAN Defense Ministers Meetings.

The ASEAN-EU relationship

The economic issues

Since the beginning of the 1970s, ASEAN has been interested in establishing relations with the EU to benefit from the large European market and avoid the imposition of trade barriers. In particular, the former British colonies (Malaysia and Singapore) worried about not losing the preferences they had in the Commonwealth after the accession of the United Kingdom to the EU (Suitwongse, 1993, 1989; Gerlach, 1993; Dreis Lampen, 1998; Bridges, 1999; Yeung/Perdikis/Kerr, 1999; Rüländ, 2001, p. 9). However, the EU gave the ASEAN the right of access to the E.C. General System of Preferences (GSP) in 1971, one year before the first direct contact between the two organizations and the accession of the United Kingdom (1973). Nevertheless, the E.C. (EU) continued to apply the antidumping legislation. ASEAN was the primary beneficiary of the European GSP (Bridges 1999, p. 77; Rüländ, 2001, p. 11). However, the E.C. development aid on a per capita basis remained well below the one granted to ACP countries

Evaluating the results from the development of the ASEAN-EU relationship follows an important finding: the change in the composition of trade between E.C. (EU) and ASEAN. Notably, while the percentage of processed products was 23.8% of marketable products

Utworzenie ASEAN od początku wzbudzało zainteresowanie sceptyków i zwolenników (Stubbs, 2019). Zwolennicy uważają, że ASEAN jest bardzo udaną organizacją regionalną (Caballero-Anthony, 2022) i odegrał kluczową rolę w konsolidacji pokoju i przywróceniu stabilności w regionie, w którym w przeszłości występowały poważne konflikty. Dla sceptyków, ściśle międzyrządowy charakter i brak instytucji do egzekwowania standardowych zasad i wiążących umów znacznie ograniczają zdolność ASEAN do zarządzania regionalnymi kwestiami bezpieczeństwa i wyzwaniami gospodarczymi. Mimo że UE i ASEAN reprezentują różne modele regionalizmu, to doszło do interakcji, a ASEAN przejął wskazówki od UE bez zmiany swojej tożsamości.

Wyniki gospodarcze ASEAN stale się poprawiają, a geopolityczne interesy regionu rosną. ASEAN zajmuje się współpracą krajów zajmujących centralną pozycję na Oceanie Spokojnym, między Australią i Nową Zelandią, a rosnącymi światowymi potęgami, takimi jak Chiny i Indie. ASEAN jest dobrze połączony z globalną gospodarką, ma kilka umów o wolnym handlu i uczestniczy w większych programach współpracy regionalnej, takich jak Azjatyckie Forum Regionalne (ARF), ASEAN plus Three (APT), Szczyt Azji Wschodniej (EAS) i spotkania ministrów obrony ASEAN.

Stosunki ASEAN-UE

Kwestie ekonomiczne

Od początku lat 70. ASEAN był zainteresowany nawiązaniem stosunków z UE, aby skorzystać z dużego rynku europejskiego i uniknąć nakładania barier handlowych. W szczególności były kolonie brytyjskie (Malezja i Singapur) martwiły się o to, by nie utracić preferencji, jakie miały we Wspólnocie Narodów po przystąpieniu Wielkiej Brytanii do UE. (Suitwongse, 1993, 1989; Gerlach, 1993; Dreis Lampen, 1998; Bridges, 1999; Yeung/Perdikis/Kerr, 1999; Rüländ, 2001, s. 9). Jednak UE dała ASEAN prawo dostępu do UE. Ogólny System Preferencji (GSP) w 1971 r., na rok przed pierwszym bezpośrednim kontaktem między obiema organizacjami i przystąpieniem Wielkiej Brytanii (1973 r.). Niemniej jednak, E.C. (UE) nadal stosowała przepisy antydumpingowe. ASEAN był głównym beneficjentem europejskiego GSP (Bridges 1999, s. 77; Rüländ, 2001, s. 11). Jednak pomoc rozwojowa Wspólnoty Europejskiej w przeliczeniu na mieszkańca pozostała znacznie poniżej tej przyznanej krajom AKP.

Ocena wyników rozwoju relacji ASEAN-UE prowadzi do ważnego wniosku: zmiany w strukturze handlu między UE a ASEAN-UE. (UE) i ASEAN. Warto zauważyć, że podczas gdy odsetek produktów przetworzonych wynosił 23,8% produktów rynkowych pod koniec lat 80., wzrósł on do 60%, eliminując kolonialną

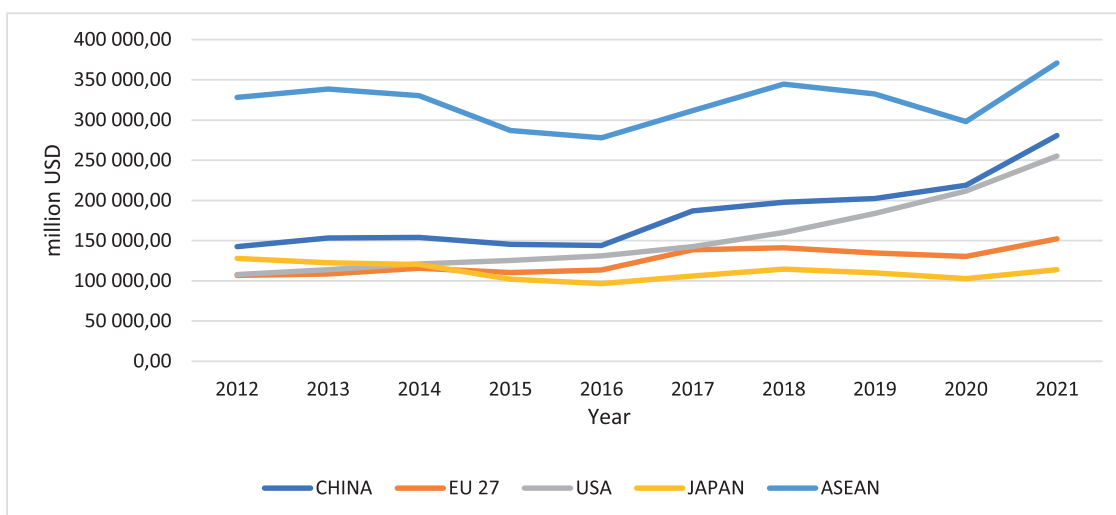
at the end of the 1980s, it rose to 60%, eliminating the colonial structure of trade based on exchanging raw materials for finished goods. (Dreis-Lampen, 1998, p.119; Rüländ, 2001, p. 10).

The ASEAN is the EU's largest goods trading partner, following China and the United States (Figure 2). In 2021, there was a doubling (96.9% increase) of exports to China and a more than doubling (136.6% increase) of exports to the USA. Exports to the EU, which is the 3rd most significant trading partner, also had an upward trend and in 2021 increased by 42.6%. Exports to Japan, which in 2012 was the 2nd most big trading partner, showed a downward trend, and in 2021, Japan became the 4th largest partner. It is noticed that the balance (exports-imports) was always positive and on a continuous upward trend for the ASEAN during the period under review.

The ASEAN is the EU's largest goods trading

strukturę handlu opartą na wymianie surowców na wyroby gotowe. (Dreis-Lampen, 1998, s. 119; Rüländ, 2001, s. 10).

ASEAN jest największym partnerem handlowym UE w zakresie towarów, po Chinach i Stanach Zjednoczonych (Rysunek 2). W 2021 r. nastąpiło podwojenie (wzrost o 96,9%) eksportu do Chin i ponad dwukrotny wzrost (wzrost o 136,6%) eksportu do USA. Eksport do Unii Europejskiej, która jest trzecim najważniejszym partnerem handlowym, również wykazywał tendencję wzrostową i w 2021 r. wzrósł o 42,6%. Eksport do Japonii, która w 2012 r. była drugim co do wielkości partnerem handlowym, wykazywał tendencję spadkową, a w 2021 r. Japonia stała się czwartym co do wielkości partnerem. Zauważono, że saldo (eksport-import) było zawsze dodatnie i wykazywało stałą tendencję wzrostową dla ASEAN w okresie objętym przeglądem.

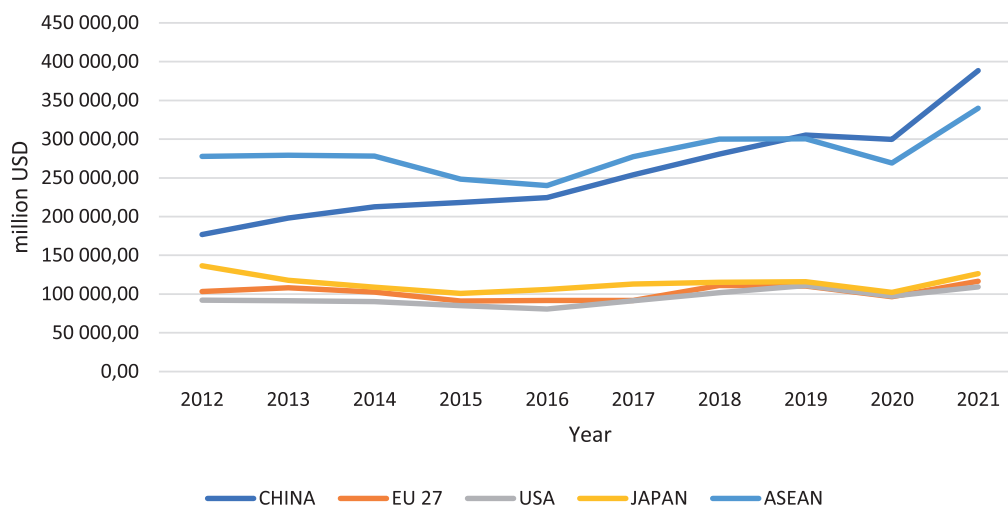

Figure 1. Exports of goods by trading partner

Rysunek 1. Eksport towarów według partnerów handlowych

Source: Data from the ASEAN statistical yearbook 2022.

Źródło: Dane z rocznika statystycznego ASEAN 2022.

Figure 2. ASEAN imports of goods by trading partner

Rysunek 2. ASEAN - IMPORT TOWARÓW według partnerów handlowych

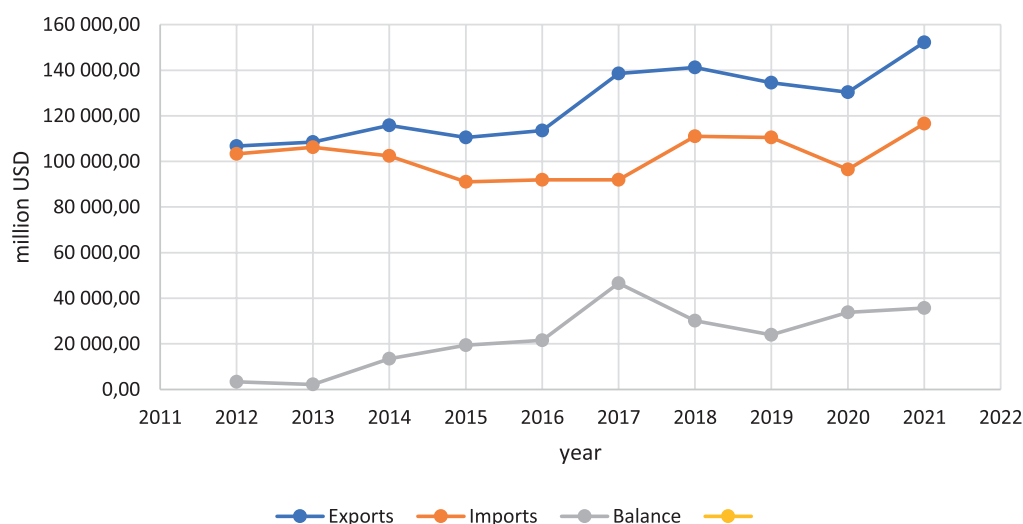
Source: Data from the ASEAN statistical yearbook 2022.

Źródło: Dane z rocznika statystycznego ASEAN 2022.

partner, following China and the United States (Figure 1, Figure 2). In 2021, there was a doubling (96.9% increase) of exports to China and a doubling (136.6% increase) of exports to the USA. Exports to the EU, which is the 3rd most significant trading partner, also had an upward trend and in 2021 increased by 42.6%. Exports to Japan, which in 2012 was the 2nd most big trading partner, showed a downward trend, and in 2021, Japan became the 4th largest partner. It is noticed that the balance (exports-imports) was always positive and on a continuous upward trend for the ASEAN during the period under review (Figure 3).

It is worth mentioning that one-third of the

ASEAN jest największym partnerem handlowym UE w zakresie towarów, po Chinach i Stanach Zjednoczonych (Rysunek 1, Rysunek 2). W 2021 r. nastąpiło podwojenie (wzrost o 96,9%) eksportu do Chin i podwojenie (wzrost o 136,6%) eksportu do USA. Eksport do Unii Europejskiej, która jest trzecim najważniejszym partnerem handlowym, również wykazywał tendencję wzrostową i w 2021 r. wzrósł o 42,6%. Eksport do Japonii, która w 2012 r. była drugim co do wielkości partnerem handlowym, wykazywał tendencję spadkową, a w 2021 r. Japonia stała się czwartym co do wielkości partnerem. Zauważono, że saldo (eksport-import) było zawsze dodatnie i wykazywało stałą tendencję wzrostową dla ASEAN w okresie objętym przeglądem (Rysunek 3).

Figure 3. Trade between ASEAN and EU

Rysunek 3. Handel między ASEAN a UE

Source: Data from the ASEAN statistical yearbook 2022.

Źródło: Dane z rocznika statystycznego ASEAN 2022.

products exported from ASEAN countries to the EU are electrical machinery, equipment, and parts thereof. The top ten goods exported from ASEAN to EU-27 are nuclear reactors, boilers, machinery, and mechanical appliances; parts included optical, photographic, medical, and surgical instruments and apparatus, footwear, rubber, and articles, apparel and clothing accessories, and organic chemicals. Among the top ten goods imported from EU-27 to ASEAN are electrical machinery and equipment and parts thereof, nuclear reactors, boilers, machinery, and mechanical appliances; parts thereof; pharmaceutical products, nuclear reactors, boilers, machinery, and mechanical appliances; parts thereof, vehicles, railway and tramway rolling stock, and parts, aircraft, spacecraft and parts thereof, essential oils and resinoids, perfumers, cosmetic and toilet preparations, plastics

Warto wspomnieć, że jedna trzecia produktów eksportowanych z krajów ASEAN do UE to maszyny elektryczne, sprzęt i ich części. Dziesięć najważniejszych towarów eksportowanych z ASEAN do UE-27 to reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; części obejmowały przyrządy i aparaturę optyczną, fotograficzną, medyczną i chirurgiczną, obuwie, gumę i artykuły, odzież i akcesoria odzieżowe oraz chemikalia organiczne. Wśród dziesięciu najważniejszych towarów importowanych z UE-27 do ASEAN znajdują się maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części, reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; ich części; produkty farmaceutyczne, reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; ich części, pojazdy, tabor kolejowy i tramwajowy oraz ich części, statki powietrzne, statki kosmiczne i ich części, olejki eteryczne i żywice, perfumy, preparaty

and articles thereof, organic chemicals and chemical products.

Foreign investment

EU is one of the top ten ASEAN Foreign Direct Investment Countries. In 2021 (Figure 4), the EU has almost doubled its share, becoming the 2nd most big investor. The USA, JAPAN, the EU, and China represent nearly half of all FDI. The Top Ten FDI Countries are Hong Kong, the Republic of Korea, Canada, Switzerland, and Taiwan. Although the EU's importance to ASEAN is much greater than that of trade, the significant disparities between the ten ASEAN member states lead to different priorities in trade, investment, and development (Camroux, p. 29).

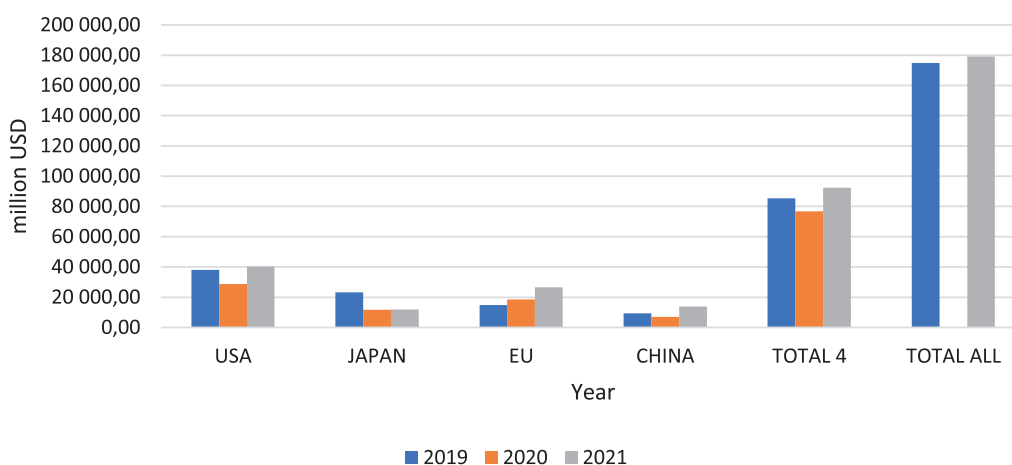
Despite the negative impression of the EU's approach to political matters, such as the crisis in Myanmar, the independence of East Timor, and the regime in Vietnam, the EU trade relations with some aid recipient countries such as Vietnam and Indonesia remain solid (Camroux, p. 32).

kosmetyczne i toaletowe, tworzywa sztuczne i artykuły z nich, chemikalia organiczne i produkty chemiczne.

Inwestycje zagraniczne

UE jest jednym z dziesięciu największych krajów ASEAN pod względem bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W 2021 r. (Rysunek 4) UE niemal podwoiła swój udział, stając się drugim co do wielkości inwestorem. USA, Japonia, UE i Chiny reprezentują prawie połowę wszystkich BIZ. Dziesięć największych krajów pod względem bezpośrednich inwestycji zagranicznych to Hongkong, Republika Korei, Kanada, Szwajcaria i Tajwan. Choć znaczenie UE dla ASEAN jest znacznie większe niż znaczenie handlu, znaczne różnice między dziesięcioma państwami członkowskimi ASEAN prowadzą do różnych priorytetów w handlu, inwestycjach i rozwoju (Camroux, s. 29).

Pomimo negatywnego wrażenia podejścia UE do kwestii politycznych, takich jak kryzys w Myanmarze, niepodległość Timoru Wschodniego i reżim w Wietnamie, stosunki handlowe UE z niektórymi krajami otrzymującymi pomoc, takimi jak Wietnam i Indonezja, pozostają solidne (Camroux, s. 32).

Figure 4. Foreign direct investment country source 2019-2021

Rysunek 4. Krajowe źródła bezpośrednich inwestycji zagranicznych 2019-2021

Source: Data from the ASEAN statistical yearbook 2022.

Źródło: Dane z rocznika statystycznego ASEAN 2022.

EU financing to the ASEAN integration process

The EU remains a significant development partner of ASEAN and the biggest donor to the ASEAN Secretariat⁴. In 2007, the EU launched a 7,2 million EURO program to support the ASEAN integration process⁵. For 2014-2020, the EU allocated a grant financing of over 200 million EURO to support regional

Finansowanie przez UE procesu integracji ASEAN

UE pozostaje znaczącym partnerem ASEAN w zakresie rozwoju i największym darczyńcą Sekretariatu ASEAN⁴. W 2007 r. Unia Europejska uruchomiła program o wartości 7,2 mln euro w celu wsparcia procesu integracji ASEAN⁵. Na lata 2014-2020 Unia Europejska

⁴ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu-asean_factsheet_july_2019.pdf

⁵ <https://asean.org/press-release-european-commission-provides-e-7-2-million-to-support-asean-integration-process-jakarta-5-june-2007/> (accessed 31/12/2013).

⁴ https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu-asean_factsheet_july_2019.pdf

⁵ <https://asean.org/press-release-european-commission-provides-e-7-2-million-to-support-asean-integration-process-jakarta-5-june-2007/> (dostęp 31/12/2013).

integration. This funding came in addition to 2 billion EURO of bilateral support to ASEAN Member States.

Additionally

Twenty (20) million EUROs for the Enhanced Regional EU-ASEAN Dialogue Instrument (E-READI). This instrument supports EU-ASEAN cooperation and experience sharing, engaging policy-makers, civil society, and the private sector across many areas, including circular and digital economy, fisheries, clean energy, and road transport.

Ninety-four (94) million EUROs from the ARISE Plus Program. The EU This program supports economic and trade connectivity in trade facilitation, customs, transport, food safety and pharmaceutical quality standards, civil aviation, intellectual property rights, economic and trade statistics, and integration monitoring.

Twenty (20) million EUROs for the support of countries' sustainable use of peatlands and haze mitigation),

Ten (10) million EUROs will go to biodiversity conservation and management of protected areas and strengthen disaster management capacities through support from the AHA Centre. A new program on environmentally sustainable and climate-resilient cities is also being prepared.

Ten (10) million euros will support higher education in the ASEAN region. The program SHARE aims to strengthen the quality, competitiveness, and internationalization of ASEAN higher education institutions and promote student mobility. This program provides around 500 scholarships to support student and academic exchanges.

EU emergency assistance and disaster relief aid have been crucial, especially in a region that has suffered most of the world's fatalities from natural disasters for the past 30 years. According to data from the United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP), over 90 percent of global natural disasters occurred in Asia-Pacific⁶.

As part of the initiative "EU's Global Gateway", up to 300 billion resources will be mobilized under the fiscal framework 2021-2027 for modern infrastructure in Africa, Asia, and beyond to support development in these regions. Regarding funding the EU-ASEAN Global Gateway, the EU will contribute 10 billion from the EU budget in grants for investment projects to stimulate the green transition and sustainable connectivity.

przeznaczyła dotacje w wysokości ponad 200 milionów euro na wsparcie integracji regionalnej. Finansowanie to stanowiło dodatek do 2 miliardów euro dwustronnego wsparcia dla państw członkowskich ASEAN.

Dodatkowo

Dwadzieścia (20) milionów EURO na Instrument Wzmocnionego Dialogu Regionalnego UE-ASEAN (E-READI). Instrument ten wspiera współpracę UE-ASEAN i wymianę doświadczeń, angażując decydentów, społeczeństwo obywatelskie i sektor prywatny w wielu obszarach, w tym w gospodarce o obiegu zamkniętym i gospodarce cyfrowej, rybołówstwie, czystej energii i transporcie drogowym.

Dziewięćdziesiąt cztery (94) miliony euro z programu ARISE Plus. UE. Program ten wspiera łączność gospodarczą i handlową w zakresie ułatwień handlowych, ceł, transportu, bezpieczeństwa żywności i standardów jakości farmaceutycznej, lotnictwa cywilnego, praw własności intelektualnej, statystyk gospodarczych i handlowych oraz monitorowania integracji.

Dwadzieścia (20) milionów euro na wsparcie zrównoważonego użytkowania torfowisk i łagodzenie skutków zamglenia w poszczególnych krajach),

Dziesięć (10) milionów euro zostanie przeznaczone na ochronę różnorodności biologicznej i zarządzanie obszarami chronionymi oraz wzmocnienie zdolności zarządzania kłeskami żywiołowymi dzięki wsparciu Centrum AHA. Przygotowywany jest również nowy program dotyczący miast zrównoważonych środowiskowo i odpornych na zmiany klimatu.

Dziesięć (10) milionów euro wesprze szkolnictwo wyższe w regionie ASEAN. Program SHARE ma na celu wzmocnienie jakości, konkurencyjności i umiędzynarodowienia instytucji szkolnictwa wyższego ASEAN oraz promowanie mobilności studentów. Program ten zapewnia około 500 stypendiów wspierających wymiany studenckie i akademickie.

Pomoc UE w sytuacjach kryzysowych i pomoc w przypadku kłesk żywiołowych miała kluczowe znaczenie, zwłaszcza w regionie, który w ciągu ostatnich 30 lat poniósł większość ofiar śmiertelnych kłesk żywiołowych na świecie. Według danych Komisji Gospodarczo-Społecznej ONZ ds. Azji i Pacyfiku (UNESCAP), ponad 90% globalnych kłesk żywiołowych miało miejsce w regionie Azji i Pacyfiku⁶.

W ramach inicjatywy „Globalna brama UE”, w ramach fiskalnych na lata 2021-2027 zmobilizowanych zostanie do 300 miliardów środków na nowoczesną infrastrukturę w Afryce, Azji i poza nią, aby wspierać rozwój w tych regionach. Jeśli chodzi o finansowanie globalnej bramy UE-ASEAN, Unia Europejska przekaże 10 miliardów euro z budżetu UE na dotacje na projek-

⁶ <https://www.files.ethz.ch/isn/177603/Mapping%20EU-ASEAN%20relations.pdf> (accessed 31/12/2023).

⁶ <https://www.files.ethz.ch/isn/177603/Mapping%20EU-ASEAN%20relations.pdf> (dostęp 31.12.2023).

The political issues

During the Cold War, E.C. and ASEAN viewed the Soviet Union as a common threat. The EU saw a security threat to the deployment of Russian SS missiles aimed at Western Europe. At the same time, the ASEAN was concerned about the modernization of the Soviet Pacific Fleet and the establishment of Russian naval bases in Vietnam (Rüland, 2001, p. 12). Therefore, the West welcomed the creation of the ASEAN as an initiative to build a bulwark against communism in Southeast Asia. Furthermore, because the first five members had territorial disputes, creating ASEAN was also a confidence-building initiative (Camroux, 2018, p. 16) to consolidate East Asian peace.

The realists interpret ASEAN-EC relations as weighing the balancing aspects, while institutionalists consider institutionalization, agenda-setting, and streamlining functions the litmus test for ASEAN-EC relations (Rüland, 2001, p. 12).

The EU and ASEAN are different in many ways (Table 2). The EU is a mature regional cooperation scheme with a highly institutionalized and legalized architecture. At the same time, ASEAN is an intergovernmental association with low institutionalization and legalization in which decisions are made by consensus. Almost fifty years after establishing a diplomatic dialogue between the EU and ASEAN, their cooperation has been of essential importance in maintaining peace and balancing great power rivalries.

ty inwestycyjne w celu stymulowania zielonej transformacji i zrównoważonej łączności.

Kwestie polityczne

Podczas zimnej wojny UE i ASEAN postrzegały Związek Radziecki jako wspólne zagrożenie. Unia Europejska widziała zagrożenie dla bezpieczeństwa w rozmieszczeniu rosyjskich rakiet SS wycelowanych w Europę Zachodnią. Jednocześnie ASEAN był zaniepokojony modernizacją radzieckiej Floty Pacyfiku i ustanowieniem rosyjskich baz morskich w Wietnamie (Rüland, 2001, s. 12). Dlatego też Zachód z zadowoleniem przyjął utworzenie ASEAN jako inicjatywę mającą na celu zbudowanie bastionu przeciwko komunizmowi w Azji Południowo-Wschodniej. Co więcej, ponieważ pierwszych pięciu członków miało spory terytorialne, utworzenie ASEAN było również inicjatywą budującą zaufanie (Camroux, 2018, s. 16) aby skonsolidować pokój w Azji Wschodniej.

Realściści interpretują stosunki ASEAN-WE jako ważenie aspektów równoważenia, podczas gdy instytucjonalisci uważają instytucjonalizację, ustalanie agendy i usprawnianie funkcji za papierek lakmusowy stosunków ASEAN-WE (Rüland, 2001, s. 12).

UE i ASEAN różnią się pod wieloma względami (Tabela 2). Unia Europejska jest dojrzałym systemem współpracy regionalnej o wysoce zinstytucjonalizowanej i zalegalizowanej architekturze. Jednocześnie ASEAN jest stowarzyszeniem międzyrządowym o niskim stopniu instytucjonalizacji i legalizacji, w którym decyzje podejmowane są w drodze konsensusu. Prawie pięćdziesiąt lat po nawiązaniu dialogu dyplomatycznego między UE a ASEAN, ich współpraca ma kluczowe znaczenie dla utrzymania pokoju i zrównoważenia rywalizacji wielkich mocarstw.

Table 2. Comparing European Union (EU) to The Association of South East Asian Nations (ASEAN)

Characteristics / Charakterystyka	European Union (EU) / Unia Europejska (UE)	Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) / Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)
Number of Members / Liczba członków	27	10
Area / Powierzchnia:	4.000.000 sq. km / km kw	4.500.000 sq. km / km kw
Population / Populacja	448,4 million	681,1 million
Geography / Geografia	25 mainland states. Two island states (Cyprus, Malta) / 25 państw kontynentalnych. Dwa państwa wyspiarskie (Cypr, Malta)	Five mainland states (Laos, Myanmar, Vietnam, Cambodia, Thailand). Three insular states (Indonesia, Philippines, Singapore). One state part of an island (Brunei Darussalam). One state with an insular part (Malaysia) / Pięć państw kontynentalnych (Laos, Mjanma, Wietnam, Kambodża, Tajlandia). Trzy państwa wyspiarskie (Indonezja, Filipiny, Singapur). Jedno państwo będące częścią wyspy (Brunei Darussalam). Jedno państwo z częścią wyspiarską (Malezja)

Characteristics / Charakterystyka	European Union (EU) / Unia Europejska (UE)	Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) / Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)
Gross Domestic Product / Produkt krajowy brutto	17,8 trillion USD / bln USD	3,63 trillion USD / 3,63 bln USD
Free Trade Agreements between EU and ASEAN / Umowy o wolnym handlu między UE a ASEAN	FTA EU-Singapore in force / Umowa o wolnym handlu UE-Singapur w mocy FTA EU-Vietnam in force / Umowa o wolnym handlu UE-Wietnam w mocy Negotiations / Negocjacje FTA EU-Indonesia / Umowa o wolnym handlu UE-Indonezja FTA EU-Thailand / Umowa o wolnym handlu UE-Tajlandia FTA EU-Malaysia / Umowa o wolnym handlu UE-Malezja FTA EU-Philippines / Umowa o wolnym handlu UE-Filipiny	since 2019 / od 2019 r since 2020 / od 2020 r ongoing (started 2016) / w toku (rozpoczęty w 2016 r.) ongoing (started 2013) / w toku (rozpoczęty w 2013 r.) ongoing (started 2010) / w toku (rozpoczęty w 2010 r.) ongoing (started 2015) / w toku (rozpoczęty w 2015 r.)

Characteristics / Charakterystyka	European Union (EU) / Unia Europejska (UE)	Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) / Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)
Integration / Integracja	<p>The EU is a highly institutionalized and legalized regional entity at an advanced stage of economic integration. / Unia Europejska jest wysoce zinstytucjonalizowanym i zalegalizowanym podmiotem regionalnym na zaawansowanym etapie integracji gospodarczej.</p> <p>There is a continuing effort for political integration. / Wciąż podejmowane są wysiłki na rzecz integracji politycznej.</p> <p>Several decisions are made with the qualified majority. / Kilka decyzji podejmowanych jest kwalifikowaną większością głosów.</p> <p>EU has a common foreign and security policy based on its principles and values. / UE ma wspólną politykę zagraniczną i bezpieczeństwa opartą na jej zasadach i wartościach.</p> <p>Member States' economic policies on the internal market and the definition of common objectives are closely coordinated, guided by the principle of an open market economy with free competition (Article 117 of the TEU). / Polityka gospodarcza państw członkowskich na rynku wewnętrznym i definiowanie wspólnych celów są ściśle skoordynowane, kierując się zasadą otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją (art. 117 TUE).</p> <p>There are examples of interventionist practices of the EU within Europe. / Istnieją przykłady interwencjonistycznych praktyk UE w Europie.</p> <p>There is a redistributive policy to help less developed regions (cohesion policy)/ Istnieje polityka redystrybucyjna mająca na celu pomoc mniej rozwiniętym regionom (polityka spójności)</p>	<p>There is no equivalent of the European Commission. / Nie ma odpowiednika Komisji Europejskiej.</p> <p>The decisions are unanimous. / Decyzje są jednogłośne.</p> <p>There is no Interference in the internal affairs of a member state. / Nie ma ingerencji w wewnętrzne sprawy państwa członkowskiego.</p> <p>There is no redistributive mechanism to mitigate regional disparities. / Nie ma mechanizmu redystrybucji, który łagodziłby dysproporcje regionalne.</p>

Source: Own elaboration.

Źródło: Opracowanie własne.

The European Economic Community signed an interregional cooperation agreement with ASEAN in 1973. This Agreement was the first that Western Europe had ever signed with another foreign regional association (Camroux, 2018). The colonial past of the ASEAN countries ensured and paved the way for the continuation of economic and political contact with Europe.

From its (ASEAN) inception, it has consciously refrained from building formal institutions to promote Southeast Asian Regionalism (Caballero-Anthony, 2022). However, a network of institutions was built up step-by-step through ASEAN-EC cooperation to facilitate the interregional dialogue. After establishing the ASEAN's Special Coordinating Committee (SCAN) and the Brussels Committee in 1972, a network of diplomatic missions was created, linking the Brussels Committee first with three European capitals (Bonn, Paris, London). In 1975, a Joint Study Group was created with the participation of ASEAN and European officials. The same year started: 1) a dialogue between the ASEAN ambassadors and the Committee of E.C. Permanent Representatives (COREPER), and 2) a dialogue between the Europarliament and the ASEAN-Inter Parliamentary Organization (AIPO). In 1978, the E.C. Delegation was established in Bangkok, followed by the creation of other E.C. delegations in the capitals of ASEAN countries. The first meeting at the level of foreign Ministers was held the same year. The first meeting at the level of financial ministers was held in 1985. By the end of the 80s, the E.C. established Joint Investment Committees in all ASEAN capitals (Rüland, 2001, p. 13).

The core of the ASEAN-EU relationship became the cooperation agreement signed in Kuala Lumpur in 1978. The Agreement provided mutual respect, non-discrimination, trade facilitation and diversification, reduction of non-tariff trade barriers, and technological and development cooperation. Despite its general and somewhat vague wording, this Agreement became a model for other interregional agreements, such as the Andean Group, the Central American Countries, and the Golf Cooperation Council (Regelberger, 1998, p. 88).

The recognition of ASEAN by another regional entity legitimized the Southeast Asian actors who have invested political capital in strengthening the organization. Moreover, during the Cold War in Southeast Asia, Europe supported ASEAN's position in the United Nations. (Camroux, 2018, p. 5). It was also the ASEAN's opposition to Vietnam's invasion of Cambodia that strengthened its international profile (Camroux, 2018, p. 9).

The enlargement of 1990 with the integration of countries with communist or authoritarian regimes

Europejska Wspólnota Gospodarcza podpisała umowę o współpracy międzyregionalnej z ASEAN w 1973 roku. Umowa ta była pierwszą, jaką Europa Zachodnia kiedykolwiek podpisała z innym zagranicznym stowarzyszeniem regionalnym (Camroux, 2018). Kolonialna przeszłość krajów ASEAN zapewniła i utworzyła drogę do kontynuacji gospodarczych i politycznych kontaktów z Europą.

Od samego początku (ASEAN) świadomie powstrzymywał się od budowania formalnych instytucji promujących regionalizm Azji Południowo-Wschodniej (Caballero-Anthony, 2022). Jednak sieć instytucji została zbudowana krok po kroku poprzez współpracę ASEAN-WE w celu ułatwienia dialogu międzyregionalnego. Po ustanowieniu Specjalnego Komitetu Koordynacyjnego ASEAN (SCAN) i Komitetu Brukselskiego w 1972 r., utworzono sieć misji dyplomatycznych, łącząc najpierw Komitet Brukselski z trzema europejskimi stolicami (Bonn, Paryż, Londyn). W 1975 r. utworzono Wspólną Grupę Badawczą z udziałem urzędników ASEAN i europejskich. Rozpoczął się ten sam rok: 1) dialog między ambasadorami ASEAN a Komitetem E.C. Stałych Przedstawicieli (COREPER) oraz 2) dialog między Europarlamentem a Międzyparlamentarną Organizacją ASEAN (AIPO). W 1978 r. E.C. Delegacja została utworzona w Bangkoku, a następnie utworzono inne delegacje E.C. w stolicach krajów ASEAN. Pierwsze spotkanie na szczelnie ministrów spraw zagranicznych odbyło się w tym samym roku. Pierwsze spotkanie na szczelnie ministrów finansów odbyło się w 1985 roku. Pod koniec lat 80. Komisja Europejska ustanowiła Wspólne Komitety Inwestycyjne we wszystkich stolicach ASEAN (Rüland, 2001, s. 13).

Rdzeniem relacji ASEAN-UE stała się umowa o współpracy podpisana w Kuala Lumpur w 1978 roku. Umowa przewidywała wzajemny szacunek, niedyskryminację, ułatwienia i dywersyfikację handlu, zmniejszenie pozataryfowych barier handlowych oraz współpracę technologiczną i rozwojową. Pomimo ogólnego i nieco niejasnego sformułowania, umowa ta stała się wzorem dla innych umów międzyregionalnych, takich jak Grupa Andyjska, Kraje Ameryki Środkowej i Rada Współpracy Golfowej (Regelberger, 1998, s. 88).

Uznanie ASEAN przez inny podmiot regionalny legitymizowało podmioty z Azji Południowo-Wschodniej, które zainwestowały kapitał polityczny we wzmocnienie organizacji. Co więcej, podczas zimnej wojny w Azji Południowo-Wschodniej Europa wspierała stanowisko ASEAN w Organizacji Narodów Zjednoczonych. (Camroux, 2018, s. 5). To także sprzeciw ASEAN wobec inwazji Wietnamu na Kambodżę wzmocnił jej międzynarodowy profil (Camroux, 2018, s. 9).

Rozszerzenie z 1990 r. wraz z integracją krajów o reżimach komunistycznych lub autorytarnych mo-

may have escaped from European standards. However, it strengthened its presence and upgraded the centrality⁷ of ASEAN as an association between small and medium-sized countries and large and powerful ones (Heydarian, 2020). Moreover, Southeast Asia countries focus on the economy, and the pluralist liberal democracy seems unnecessary for good governance (Camroux, 2018, p. 10).

ASEAN-EU relations were guided by the Nuremberg Declaration⁸ on an EU-ASEAN Enhanced Partnership, adopted in March 2007. The Declaration sets out both sides' long-term vision and commitment to work together. Following the Nuremberg Declaration, a milestone for ASEAN is the approval and entry into force of the ASEAN Charter (2008), the first legally binding Agreement that "accords ASEAN the legal status of an intergovernmental organization" (Caballero-Anthony, 2022).

The Charter provided for the creation of a new legal framework and the establishment of instruments to promote ASEAN's commitments. At the top level, establishing the ASEAN Community facilitated the new political commitment. Under the ASEAN Community are 1) the ASEAN Political-security community, 2) the ASEAN Economic Community, and 3) the ASEAN Sociocultural Community. After adopting the ASEAN Charter in 2008, the EU initiated formal diplomatic relations with ASEAN in March 2009, followed by the EU countries. There was also interest in negotiating a free trade agreement between the EU and ASEAN. However, the EU soon abandoned the interregional dialogue, and bilateral negotiations with each member state of ASEAN started in line with the prevailing trend (Boisseau du Rocher, 2012; Fitriani, 2014; Gilson, 2020). Table 2 illustrates the FTA between countries, the ASEAN members, and the EU

The FTA EU – Singapore has been in force since 2019, and the FTA EU-Vietnam has been in force since 2020. The negotiations for FTA with Indonesia, Thailand, Malaysia, and the Philippines are ongoing. The country-by-country approach to negotiations was considered preferable for objective reasons as well. Countries differ in development, "as well as

⁷ Centrality is a term first time used in the joint statement of the ASEAN Economic Ministers Meeting in 2006 to express that ASEAN, as the first viable grouping in Asia, lies and must remain at the core of Asia or Asia-Pacific regional institutions (Acharya, 2017, p. 274; Yoshimatsu, 2022, 410).

⁸ The Nuremberg Declaration on an EU-ASEAN Enhanced Partnership was signed on 15/3/2007 (during the German Presidency of the European Council) to promote sustainable peace, security, and prosperity through regional integration. It was the 30th anniversary of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the European Union (EU) Dialogue Relations, the 40th anniversary of the establishment of ASEAN, and the 50th anniversary of the signing of the Rome Treaties.

gło odbiegać od standardów europejskich. Wzmocniło to jednak jego obecność i zwiększyło centralność⁷ ASEAN jako stowarzyszenia między małymi i średnimi krajami a dużymi i potężnymi (Heydarian, 2020). Co więcej, kraje Azji Południowo-Wschodniej koncentrują się na gospodarce, a pluralistyczna demokracja liberalna wydaje się niepotrzebna do dobrego rządzenia (Camroux, 2018, s. 10).

Stosunki ASEAN-UE opierały się na Deklaracji Norymberskiej⁸ w sprawie wzmocnionego partnerstwa UE-ASEAN, przyjętej w marcu 2007 roku. Deklaracja określa długoterminową wizję obu stron i zobowiązanie do współpracy. Po Deklaracji Norymberskiej kamieniem milowym dla ASEAN było zatwierdzenie i wejście w życie Karty ASEAN (2008), pierwszej prawnie wiążącej umowy, która „nadaje ASEAN status prawny organizacji międzyrządowej» (Caballero-Anthony, 2022).

Karta przewidywała stworzenie nowych ram prawnych i ustanowienie instrumentów promujących zobowiązania ASEAN. Na najwyższym szczeblu ustanowienie Wspólnoty ASEAN ułatwiło nowe zaangażowanie polityczne. Wspólnota ASEAN obejmuje 1) wspólnotę polityczno-bezpieczeństwa ASEAN, 2) wspólnotę gospodarczą ASEAN oraz 3) wspólnotę społeczno-kulturową ASEAN. Po przyjęciu Karty ASEAN w 2008 r., Unia Europejska nawiązała formalne stosunki dyplomatyczne z ASEAN w marcu 2009 r., a następnie kraje UE. Pojawiło się również zainteresowanie negocjowaniem umowy o wolnym handlu między UE a ASEAN. Wkrótce jednak UE porzuciła dialog międzyregionalny, a dwustronne negocjacje z każdym państwem członkowskim ASEAN rozpoczęły się zgodnie z dominującym trendem (Boisseau du Rocher, 2012; Fitriani, 2014; Gilson, 2020). Tabela 2 ilustruje umowy o wolnym handlu między krajami, członkami ASEAN i UE.

⁷ Centralność to termin użyty po raz pierwszy we wspólnym oświadczeniu spotkania ministrów gospodarki ASEAN w 2006 r., aby wyrazić, że ASEAN, jako pierwsze realne ugrupowanie w Azji, leży i musi pozostać w centrum Azji lub instytucji regionalnych Azji i Pacyfiku, Acharya, 2017, s. 274; Yoshimatsu, 2022, s. 410).

⁸ Deklaracja Norymberska w sprawie wzmocnionego partnerstwa UE-ASEAN została podpisana 15 marca 2007 r. (podczas niemieckiej prezydencji w Radzie Europejskiej) w celu promowania trwałego pokoju, bezpieczeństwa i dobrobytu poprzez integrację regionalną. Była to 30. rocznica nawiązania dialogu między Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN) a Unią Europejską (UE), 40. rocznica utworzenia ASEAN i 50. rocznica podpisania traktatów rzymskich.

in their varied levels of adherence to democratic principles, including the protection of human rights” (Gilson, 2020, p. 729). The pivot in Asia, declared by U.S. President Obama in 2011, rekindled the EU’s interest in the continent. In 2012, the EU became the first regional organization to accede to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC)⁹ – a significant milestone boosting the EU’s political and security engagement with the region, paving the way toward membership in the East Asia Summit (EAS). Nevertheless, “France has acceded to TAC much earlier and sought inclusion in the EAS in its own right” (Grare, Yeo, 2023, p. 19). “The intensifying US-China rivalry in the Indo-Pacific has also strengthened the EU’s conviction of the need for its Indo-Pacific strategy” (Grare, Yeo, 2023, p. 18). France was the first EU member state to announce its Indo-Pacific Ocean Strategy, followed by Germany and Holland, which presented their strategies.

In 2012, the ASEAN-EU Ministerial Meeting in Brunei agreed upon a Plan of Action for 2013-2017 to accelerate the institutional organization provided by the Nuremberg Declaration and the ASEAN Charter. To strengthen the cooperation between the two sides, it followed the action plan for 2018-2022, defined in the frame of the ASEAN-EU Post-Ministerial Conference in Manila. On August 8, 2015 (ASEAN Day), the EU established a diplomatic Mission to ASEAN and appointed a dedicated Ambassador. On December 1, 2020, the 23rd EU-ASEAN Ministerial Meeting upgraded the EU-ASEAN Dialogue Partnership to a Strategic Partnership. Forty-five years after establishing a diplomatic dialogue between the EU and ASEAN¹⁰. In December 2022, the first-ever EU-ASEAN commemorative summit took place in Brussels.

At the Commemorative Summit on December 14, 2022, the EU and ASEAN leaders confirmed that they share¹¹ values and principles, such as the rules-based international order, respect for territorial integrity, and effective and sustainable multilateralism.” During this summit, there was a broad discussion of past

⁹ The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC) was established in 1976 and embodies universal principles of peaceful coexistence and friendly cooperation among Southeast Asian states. It is a legally binding code for regional inter-state relations and beyond. The Treaty has been amended three times, in 1987, 1998, and 2010, respectively, to allow for accession by states outside Southeast Asia and for regional organizations whose members are sovereign states, among others. As of July 2023, there are 54 High Contracting Parties to the TAC.

¹⁰ The diplomatic dialogue between ASEAN and the European Economic Community, although started in 1973, was formalized in 1980 with the signature of the EC-ASEAN Cooperation Agreement.

¹¹ <https://phnompenhpost.com/national-politics/pm-seks-asean-eu-stability-push>

Umowa o wolnym handlu między UE a Singapurem obowiązuje od 2019 r., a umowa o wolnym handlu między UE a Wietnamem obowiązuje od 2020 r. Trwają negocjacje w sprawie umowy o wolnym handlu z Indonezją, Tajlandią, Malezją i Filipinami. Podejście do negocjacji z podziałem na poszczególne kraje uznano za preferowane również z przyczyn obiektywnych. Kraje różnią się pod względem rozwoju, „a także pod względem różnych poziomów przestrzegania zasad demokracji, w tym ochrony praw człowieka” (Gilson, 2020, s. 729). Zwrot w kierunku Azji, ogłoszony przez prezydenta USA Baracka Obamę w 2011 r., ożywił zainteresowanie UE tym kontynentem. W 2012 r. UE stała się pierwszą organizacją regionalną, która przystąpiła do Traktatu o wzajemnych stosunkach i współpracy w Azji Południowo-Wschodniej (TAC)⁹ – był to znaczący kamień milowy zwiększający polityczne i związane z bezpieczeństwem zaangażowanie UE w regionie, torujący drogę do członkostwa w Szczycie Azji Wschodniej (EAS). Niemniej jednak „Francja przystąpiła do TAC znacznie wcześniej i starała się o włączenie do EAS na własną rękę» (Grare, Yeo, 2023, s. 19). „Nasiłająca się rywalizacja między USA a Chinami w regionie Indo-Pacyfiku wzmocniła również przekonanie UE o potrzebie jej strategii w regionie Indo-Pacyfiku” (Grare, Yeo, 2023, s. 18). Francja była pierwszym państwem członkowskim UE, które ogłosiło swoją strategię dla Oceanu Indo-Pacyficznego, a następnie Niemcy i Holandia, które przedstawiły swoje strategie.

W 2012 r. na spotkaniu ministrów ASEAN-UE w Brunei uzgodniono plan działania na lata 2013-2017 w celu przyspieszenia organizacji instytucjonalnej przewidzianej w Deklaracji Norymberskiej i Kartce ASEAN. Aby wzmocnić współpracę między obiema stronami, postępowano zgodnie z planem działania na lata 2018-2022, określonym w ramach konferencji postministerialnej ASEAN-UE w Manili. W dniu 8 sierpnia 2015 r. (Dzień ASEAN) Unia Europejska ustanowiła misję dyplomatyczną przy ASEAN i mianowała specjalnego ambasadora. W dniu 1 grudnia 2020 r. na 23. posiedzeniu ministerialnym UE-ASEAN partnerstwo w ramach dialogu UE-ASEAN zostało przekształcone w partnerstwo strategiczne. Czterdzieści pięć lat po nawiązaniu dialogu dyplomatycznego między UE

⁹ Traktat o przyjaźni i współpracy w Azji Południowo-Wschodniej (TAC) został ustanowiony w 1976 r. i ucieleśnia uniwersalne zasady pokojowego współistnienia i przyjaznej współpracy między państwami Azji Południowo-Wschodniej. Jest to prawnie wiążący kodeks dla regionalnych stosunków między państwami i nie tylko. Traktat był zmieniany trzykrotnie, odpowiednio w 1987, 1998 i 2010 roku, aby umożliwić przystąpienie państw spoza Azji Południowo-Wschodniej oraz organizacji regionalnych, których członkami są między innymi suwerenne państwa. Od lipca 2023 r. do TAC należą 54 Wysokie Umawiające się Strony.

achievements and goals for the future, including peace and security, connectivity and digital transformation, economic cooperation and trade, sustainable development, climate change and energy, the COVID-19 pandemic, and international issues.¹² There was also the signature of partnership agreements with Malaysia and Thailand. Both Partnership Agreements focus on strengthening bilateral cooperation, particularly in trade, investment, finance, and energy. Further, these agreements pave the way for the conclusion of the Free Trade Agreements. The Ministers reviewed the implementation of the decisions adopted at the Summit of 2022 in the EU-ASEAN Ministerial Meeting on February 2, 2024. ASEAN is one of the world's largest economies in terms of gross domestic product. The EU should strengthen its economic cooperation with ASEAN to maintain its competitive position in the dynamically developing region. "Bringing EU and ASEAN together would establish free trade areas with a combined market of more than 1 billion people"¹³. ASEAN is a crucial hub for transporting European goods and is essential in regional supply chains. Moreover, the ASEAN Economic Community, launched in 2015, offers excellent opportunities for the EU-ASEAN to become the world's fourth-largest economy by 2030, comprising a consumer market valued at over 4 trillion USD (Ayman Falak, 2021).

However, China's – and, to some extent, Japanese – success in negotiating with all of the ASEAN countries has stimulated the European Union to launch a similar strategy, if only to better cope with U.S. and Chinese competition (Camroux, p. 28).

It is impressive how ASEAN led the development of institutional building in East Asia by creating multilateral forums and bringing together countries with conflicting interests. Major regional institutions,

a ASEAN¹⁰. W grudniu 2002 r. w Brukseli odbył się pierwszy w historii szczyt upamiętniający UE-ASEAN.

Na pamiątkowym szczycie 14 grudnia 2022 r. przywódcy UE i ASEAN potwierdzili, że podzielają¹¹ wartości i zasady, takie jak porządek międzynarodowy oparty na zasadach, poszanowanie integralności terytorialnej oraz skuteczny i zrównoważony multilateralizm". Podczas tego szczytu odbyła się szeroka dyskusja na temat dotychczasowych osiągnięć i celów na przyszłość, w tym pokoju i bezpieczeństwa, łączności i transformacji cyfrowej, współpracy gospodarczej i handlu, zrównoważonego rozwoju, zmian klimatu i energii, pandemii COVID-19 oraz kwestii międzynarodowych.¹² Podpisano również umowy partnerskie z Malezją i Tajlandią. Obie umowy o partnerstwie koncentrują się na wzmocnieniu współpracy dwustronnej, w szczególności w zakresie handlu, inwestycji, finansów i energii. Ponadto umowy te torują drogę do zawarcia umów o wolnym handlu. Ministrowie dokonali przeglądu wdrażania decyzji przyjętych na szczycie w 2022 r. podczas spotkania ministerialnego UE-ASEAN w dniu 2 lutego 2024 r. ASEAN jest jedną z największych gospodarek świata pod względem produktu krajowego brutto. Unia Europejska powinna wzmocnić współpracę gospodarczą z ASEAN, aby utrzymać swoją konkurencyjną pozycję w dynamicznie rozwijającym się regionie. „Połączenie UE i ASEAN stworzyłoby strefy wolnego handlu z połączonym rynkiem ponad 1 miliarda ludzi"¹³. ASEAN jest kluczowym węzłem dla transportu europejskich towarów i ma zasadnicze znaczenie w regionalnych łańcuchach dostaw. Ponadto Wspólnota Gospodarcza ASEAN, uruchomiona w 2015 r., oferuje doskonałe możliwości dla UE-ASEAN, aby do 2030 r. stać się czwartą co do wielkości gospodarką na świecie, obejmującą rynek konsumencki o wartości ponad 4 bilionów USD (Ayman Falak, 2021).

Jednak chiński – i do pewnego stopnia japoński – sukces w negocjacjach ze wszystkimi krajami ASEAN pobudził Unię Europejską do uruchomienia podobnej strategii, choćby po to, by lepiej radzić sobie z amerykańską i chińską konkurencją (Camroux, s. 28).

Imponujące jest to, jak ASEAN przewodziło rozwojowi instytucjonalnemu w Azji Wschodniej, tworząc

¹⁰ Dialog dyplomatyczny między ASEAN a Europejską Wspólnotą Gospodarczą, choć rozpoczął się w 1973 r., został sformalizowany w 1980 r. wraz z podpisaniem umowy o współpracy między UE a ASEAN.

¹¹ <https://phnompenhpost.com/national-politics/pm-seks-asean-eu-stability-push>

¹² Szczyt upamiętniający ASEAN-UE 2022, wspólne oświadczenie przywódców.

¹³ Parlament Europejski, 2023 Negocjacje handlowe między UE a państwami członkowskimi ASEAN. Briefing.

¹² ASEAN-EU Commemorative Summit 2022, Joint Leaders' Statement.

¹³ European Parliament, 2023 Trade negotiations between the EU and ASEAN member states. Briefing.

including ASEAN+3¹⁴, EAS¹⁵, ARF¹⁶, ASEM¹⁷, Asian Defense Ministers Meeting Plus¹⁸, ASEAN+1 Free Trade Agreements (FTA), and the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), were formed and function with ASEAN as the core (Yoshimatsu, 2023, p. 413).

The ASEM platform greatly interested Europeans because dialogue was being developed with EU countries, the European Commission, and East Asian economic powers such as China, Japan, and South Korea. The EU is a founding and active participant of the ARF platform, where there is a dialogue on contemporary security issues.

Although China and Japan have more significant political and economic capabilities in East Asia, ASEAN has the legitimacy to draw widespread acceptance for initiating regional initiatives (Stubbs, 2019). China and Japan endorse ASEAN's centrality and participate in these frameworks (Yoshimatsu, 2023, p. 413).

ASEAN remains only an intergovernmental organization, while the European Union is also, on

¹⁴ ASEAN+3. This cooperation scheme includes the ten ASEAN Member States and the People's Republic of China, Japan, and South Korea. This cooperation concerns energy, transport, information & communications technology. It was institutionalized with the Joint Statement on East Asia Cooperation issued at the Third ASEAN+3 Summit in Manila.

¹⁵ East Asia Summits is a forum with the initial participation of ASEAN and six Dialogue Partners: China, India, Japan, New Zealand, and the Republic of Korea. The first meeting took place in 2005 in Kuala Lumpur, Malaysia. Russia and the United States joined at the 6th EAS in Bali (2011).

¹⁶ ASEAN Regional Forum (ARF) is a platform established in 1994 for the dialogue on security issues in the Indo-Pacific. The current participants in the ARF are as follows: Australia, Bangladesh, Brunei Darussalam, Cambodia, Canada, China, Democratic People's Republic of Korea, European Union, India, Indonesia, Japan, Lao PDR, Malaysia, Mongolia, Myanmar, New Zealand, Pakistan, Papua New Guinea, Philippines, Republic of Korea, Russia, Singapore, Sri Lanka, Thailand, Timor-Leste, United States, and Viet Nam.

¹⁷ The initial ASEAN-EUROPE Meeting (ASEM), inaugurated in Bangkok, Thailand, on 1-2 March 1996, consisted of the 15 EU member states and 7 ASEAN member states plus China, Japan, Korea, and the European Commission. Today, ASEM comprises 51 partner countries: the 27 Member States of the European Union plus Norway, Switzerland, and the United Kingdom on the European side and the 10 ASEAN countries plus Australia, Bangladesh, China, India, Japan, Kazakhstan, the Republic of Korea, Mongolia, New Zealand, Pakistan and Russia on the Asian side. It also includes two institutional partners: the European Union and the ASEAN Secretariat.

¹⁸ Asian Defense Ministers Meeting (ADMM) is a platform for ASEAN and its eight Dialogue Partners PLUS) on Defense and Security. These are Australia, China, India, Japan, New Zealand, Republic of Korea, Russia and the United States. There are annual meetings. The first took place in 2010 in Hanoi, the capital of Vietnam.

wielostronne fora i łącząc kraje o sprzecznych interesach. Główne instytucje regionalne, w tym ASEAN+3¹⁴, EAS¹⁵, ARF¹⁶, ASEM¹⁷, Asian Defense Ministers Meeting Plus¹⁸, ASEAN+1 Free Trade Agreements (FTA) i Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP), zostały utworzone i funkcjonują z ASEAN jako rdzeniem (Yoshimatsu, 2023, s. 413).

Platforma ASEM bardzo zainteresowała Europejczyków, ponieważ rozwijano dialog z krajami Unii Europejskiej, Komisją Europejską i wschodnioazjatyckimi potęgami gospodarczymi, takimi jak Chiny, Japonia i Korea Południowa. UE jest założycielem i aktywnym uczestnikiem platformy ARF, w ramach której prowadzony jest dialog na temat współczesnych kwestii bezpieczeństwa.

Chociaż Chiny i Japonia mają większe możliwości polityczne i gospodarcze w Azji Wschodniej, ASEAN ma legitymację do uzyskania powszechnej akceptacji dla inicjowania inicjatyw regionalnych (Stubbs, 2019).

¹⁴ ASEAN+3. Ten program współpracy obejmuje dziesięć państw członkowskich ASEAN oraz Chińską Republikę Ludową, Japonię i Koreę Południową. Współpraca ta dotyczy energii, transportu, technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Została ona zinstytucjonalizowana we Wspólnym Oświadczeniu o Współpracy w Azji Wschodniej wydanym podczas Trzeciego Szczytu ASEAN+3 w Manili.

¹⁵ East Asia Summits to forum z początkowym udziałem ASEAN i sześciu partnerów dialogu: Chiny, Indie, Japonia, Nowa Zelandia i Republika Korei. Pierwsze spotkanie odbyło się w 2005 roku w Kuala Lumpur w Malezji. Rosja i Stany Zjednoczone dołączyły do⁶ EAS na Bali (2011).

¹⁶ Forum Regionalne ASEAN (ARF) to platforma utworzona w 1994 r. w celu prowadzenia dialogu na temat kwestii bezpieczeństwa w regionie Indo-Pacyfiku. Obecnie w ARF uczestniczą następujące podmioty: Australia, Bangladesz, Brunei Darussalam, Kambodża, Kanada, Chiny, Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, Unia Europejska, Indie, Indonezja, Japonia, Laotańska Republika Ludowo-Demokratyczna, Malezja, Mongolia, Myanmar, Nowa Zelandia, Pakistan, Papua-Nowa Gwinea, Filipiny, Republika Korei, Rosja, Singapur, Sri Lanka, Tajlandia, Timor Wschodni, Stany Zjednoczone i Wietnam.

¹⁷ Pierwsze spotkanie ASEAN-EUROPE (ASEM), zainaugurowane w Bangkoku w Tajlandii w dniach 1-2 marca 1996 r., składało się z 15 państw członkowskich UE i 7 państw członkowskich ASEAN oraz Chin, Japonii, Korei i Komisji Europejskiej. Obecnie ASEM obejmuje 51 krajów partnerskich: 27 państw członkowskich Unii Europejskiej oraz Norwegię, Szwajcarię i Wielką Brytanię po stronie europejskiej oraz 10 krajów ASEAN oraz Australię, Bangladesz, Chiny, Indie, Japonię, Kazachstan, Republikę Korei, Mongolię, Nową Zelandię, Pakistan i Rosję po stronie azjatyckiej. Obejmuje również dwóch partnerów instytucjonalnych: Unię Europejską i Sekretariat ASEAN.

¹⁸ Azjatyckie Spotkanie Ministrów Obrony (ADMM) jest platformą dla ASEAN i jego ośmiu Partnerów Dialogu PLUS) w zakresie obrony i bezpieczeństwa. Są to Australia, Chiny, Indie, Japonia, Nowa Zelandia, Republika Korei, Rosja i Stany Zjednoczone. Odbywają się coroczne spotkania. Pierwsza miała miejsce w 2010 roku w Hanoi, stolicy Wietnamu.

another level, a supranational entity. As a result, their different natures as regional entities revolving around the intergovernmental/supranational distortion constantly undermined inter-regional cooperation between the two (Camroux, p. 8). "These "discrepancies help explain why the EU-ASEAN relationship has been so stop-and-go over the past forty-five years" (Bomassi, 2023, p. 2).

One of East Asia's significant characteristics is its diversity in terms of political systems, economic development, and cultural traditions, including religion. This diversity impedes regional cooperation compared to the European Union, whose members share commonalities in democratic political systems, capitalist economic systems, the history of the Roman Empire, and Christianity.

Therefore, to avoid economic and long-term political marginalization, at the time when the Pacific Century was up to emerge, the Europeans had to adapt the EU's ASEAN policies to the specificities of the ASEAN (Rüland, p. 19).

The question is how to interpret ASEAN's successful course and endurance over time despite this diversity and territorial disputes. It is worth mentioning that of the five countries that founded ASEAN, the three most prominent were island states and dominated sea lanes of strategic importance, the Chinese Strait, the Indian, and the Pacific Ocean. These former colonial countries claimed a better future as independent states and considered it prime importance to defend their sovereignty. Moreover, these countries avoid entering into the Great Powers' rivalry. "Therefore, ASEAN has developed a corporate identity based on a combination of Westphalian legal norms and its distinctive sociocultural norms, as well as the principle of ASEAN centrality" (Xuechen, 2018, p. 239).

For ASEAN, maintaining cooperation is an end in itself and not the acquisition of immediate and tangible results (Qin, Nordin, 2019, p. 609). "ASEAN elites underscore the value of participation through which ASEAN managed to build a web of formal and informal ties that allowed various stakeholders to communicate with each other, averting miscalculations and reducing the likelihood of conflict (Singh et al., 2017, p. 115, cited in Yoshimatsu, 2023, p. 414). On the contrary, the U.S. approach finds little value in participation, *per se*, and an important is the "result" that is produced through negotiations and bargaining among participating members (ibid).

"Participation is the starting point to make all parties concerned gather in one setting and enable them to forge and maintain continuous dialogues and communications (Yoshimatsu, 2023, p. 413)". Through this process, participants socialize to learn how to develop mutual respect and an ethic of self-restraint

Chiny i Japonia popierają centralną pozycję ASEAN i uczestniczą w tych ramach (Yoshimatsu, 2023, s. 413).

ASEAN pozostaje jedynie organizacją międzyrządową, podczas gdy Unia Europejska jest również, na innym poziomie, podmiotem ponadnarodowym. W rezultacie ich różne natury jako podmiotów regionalnych obracających się wokół zniekształceń międzyrządowych / ponadnarodowych stale podważały współpracę międzyregionalną między nimi (Camroux, s. 8). „Te „rozbieżności pomagają wyjaśnić, dlaczego stosunki UE-ASEAN były tak niestabilne w ciągu ostatnich czterdziestu pięciu lat” (Bomassi, 2023, s. 2).

Jedną ze znaczących cech Azji Wschodniej jest jej różnorodność pod względem systemów politycznych, rozwoju gospodarczego i tradycji kulturowych, w tym religii. Różnorodność ta utrudnia współpracę regionalną w porównaniu z Unią Europejską, której członków łączą demokratyczne systemy polityczne, kapitalistyczne systemy gospodarcze, historia Imperium Rzymskiego i chrześcijaństwo.

W związku z tym, aby uniknąć gospodarczej i długoterminowej marginalizacji politycznej, w czasie, gdy stulecie Pacyfiku miało się wyłonić, Europejczycy musieli dostosować politykę ASEAN UE do specyfiki ASEAN (Rüland, s. 19).

Pytanie brzmi, jak zinterpretować udany kurs i wytrwałość ASEAN w czasie, pomimo tej różnorodności i sporów terytorialnych. Warto wspomnieć, że spośród pięciu krajów, które założyły ASEAN, trzy najbardziej znaczące były państwami wyspiarskimi i zdominowały szlaki morskie o strategicznym znaczeniu, Cieśninę Chińską, Indyjską i Ocean Spokojny. Te byłe kraje kolonialne domagały się lepszej przyszłości jako niepodległe państwa i uważały obronę swojej suwerenności za sprawę najwyższej wagi. Co więcej, kraje te unikają rywalizacji między wielkimi mocarstwami. „Dlatego też ASEAN rozwinęło tożsamość korporacyjną opartą na połączeniu westfalskich norm prawnych i charakterystycznych norm społeczno-kulturowych, a także zasady centralności ASEAN” (Xuechen, 2018, s. 239).

Dla ASEAN utrzymanie współpracy jest celem samym w sobie, a nie uzyskanie natychmiastowych i namacalnych rezultatów (Qin, Nordin, 2019, s. 609). „Elity ASEAN podkreślają wartość partycypacji, dzięki której ASEAN zdołał zbudować sieć formalnych i nieformalnych powiązań, które pozwoliły różnym interesariuszom komunikować się ze sobą, unikając błędnych kalkulacji i zmniejszając prawdopodobieństwo konfliktu (Singh i in., 2017, s. 115, cyt. w Yoshimatsu, 2023, s. 414). Wręcz przeciwnie, podejście amerykańskie nie dostrzega żadnej wartości w uczestnictwie *per se*, a ważny jest „rezultat”, który jest osiąganym w drodze negocjacji i rokowań między uczestniczącymi członkami (ibidem).

and to create a comfortable atmosphere to discuss common challenges and find solutions to them with non-adversarial posturing. Self-discipline and self-transformation are achieved through interactions with other members (ibid). Moreover, "ASEAN is at the "hub" of Asian regionalist debates and interactions over changing norms and mechanisms for regional cooperation in Asia, such as debates about non -non-interference and legislation" (Acharya, p. 2017, p. 274).

Yoshimatsu (2023, p. 410) argues that "ASEAN created and maintained its central position in East Asian regionalism by managing regional cooperation in general and institution building in particular". He (2014) explains the effectiveness of ASEAN in terms of the functional theory of institutions. He argues that the successes and failures of ASEAN's institutions depended on strategic uncertainty and the conflicting interests of issues. Acharya (2017, p. 275) considers that "the idea of ASEAN centrality is vulnerable to the vagaries of Great Power relations". In other words, since the Great Powers do not trust each other, they have left ASEAN to lead Regionalism in the area (ibid). This "freedom" to create partnerships in their way served both sides without upsetting delicate geopolitical balances. Yet, "for the external powers, ASEAN centrality was a convenient and mutually accepted way to engage themselves to South Asia without raising suspicions and opposition of its nationalistic governments and people" (Acharaya, 2018, p. 275).

"ASEAN's emphasis on participation influenced the formation and function of multilateral institutions in East Asia. ASEAN-led institutions – the ARF, ASEAN + 3, EAS, ASEAN + 1 Free Trade Agreements (FTAs), and the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) – were formed with ASEAN as the core (Yoshimatsu, 2023, p. 415)". "ASEAN officials have long argued that the group exerts influence as a neutral convener of more powerful countries and that ASEAN-centric diplomacy can achieve results by "multilateralizing" issues, making them less contentious".

"Skeptics cast doubt on ASEAN-centered multilateralism in East Asia, regarding the association as a mere talk shop or a toothless tiger. Such an evaluation makes a point from the standpoint that institutions are created to produce functional outcomes. However, multilateral institutions in East Asia reflect ASEAN's meaning of participation, which pays respect to interactions and social processes that gradually deepen participants' relationality and confidence-building. Kuik (2022) raises the wider scope of memberships and institutionalized partnerships as one of the advantages of ASEAN-

„Uczestnictwo jest punktem wyjścia do zgromadzenia wszystkich zainteresowanych stron w jednym miejscu i umożliwienia im tworzenia i utrzymywania ciągłego dialogu i komunikacji (Yoshimatsu, 2023, s. 413)". Dzięki temu procesowi uczestnicy socjalizują się, ucząc się, jak rozwijać wzajemny szacunek i etykę powściągliwości oraz tworzyć komfortową atmosferę do omawiania wspólnych wyzwań i znajdowania dla nich rozwiązań bez postawy kontrydiktoryjnej. Samodyscyplina i autotransformacja są osiąganę przez interakcje z innymi członkami (ibid). Co więcej, „ASEAN znajduje się w „centrum” azjatyckich debat regionalistycznych i interakcji dotyczących zmieniających się norm i mechanizmów współpracy regionalnej w Azji, takich jak debaty na temat nieingerencji i prawodawstwa” (Acharya, s. 2017, s. 274).

Yoshimatsu (2023, s. 410) twierdzi, że „ASEAN stworzył i utrzymał swoją centralną pozycję we wschodnioazjatyckim regionalizmie, zarządzając ogólnie współpracą regionalną, a w szczególności budowaniem instytucji”. On (2014) wyjaśnia skuteczność ASEAN w kategoriach funkcjonalnej teorii instytucji. Argumentuje, że sukcesy i porażki instytucji ASEAN zależały od strategicznej niepewności i sprzecznych interesów. Acharya (2017, s. 275) uważa, że „idea centralności ASEAN jest podatna na kaprysy stosunków wielkich mocarstw”. Innymi słowy, ponieważ wielkie mocarstwa nie ufają sobie nawzajem, pozostawiły ASEAN jako lidera regionalizmu na tym obszarze (ibid). Ta „wolność” tworzenia partnerstw na swój sposób służyła obu stronom bez naruszania delikatnej równowagi geopolitycznej. Jednak „dla mocarstw zewnętrznych centralna pozycja ASEAN była wygodnym i wzajemnie akceptowanym sposobem na zaangażowanie się w Azji Południowej bez wzbudzania podejrzeń i sprzeciwu nacjonalistycznych rządów i ludzi” (Acharaya, 2018, s. 275).

„Nacisk ASEAN na uczestnictwo wpłynął na tworzenie i funkcjonowanie wielostronnych instytucji w Azji Wschodniej. Instytucje kierowane przez ASEAN – ARF, ASEAN + 3, EAS, umowy o wolnym handlu (FTA) ASEAN + 1 i regionalne kompleksowe partnerstwo gospodarcze (RCEP) – zostały utworzone z ASEAN jako rdzeniem (Yoshimatsu, 2023, s. 415)” (Yoshimatsu, 2023, s. 415)". „Przedstawiciele ASEAN od dawna twierdzą, że grupa wywiera wpływ jako neutralny zwoływający potężniejsze kraje i że dyplomacja skoncentrowana na ASEAN może osiągnąć wyniki poprzez „multilateralizację” kwestii, czyniąc je mniej kontrowersyjnymi”.

„Sceptycy poddają w wątpliwość multilateralizm skoncentrowany na ASEAN w Azji Wschodniej, uznając stowarzyszenie za zwykłe gadzeczarstwo lub bezzębny tygrys. Taka ewaluacja opiera się na założeniu, że instytucje są tworzone w celu uzyskania

led multilateralism compared with the US-led hub-and-spokes military alliances and the China-led developmental networks. The specific meaning that ASEAN attached to participation produces this advantage" (ibid).

"ASEAN's pragmatic flexibility becomes more apparent in comparison with the development of Regionalism in other regions. The EU members have developed regional integration through a formal and legalistic approach. The Copenhagen criteria illustrate this development – the rules required for a state to become a member of the EU. The requirements include democracy, the rule of law, human rights, and respect for and protection of minorities, and the EU has carefully examined the application for a new membership by employing the criteria. A regional organization with tight institutional and legal systems can set up explicit rules and principles for developing regional integration. With weak and instead swallowed institutional systems, ASEAN used pragmatic flexibility as a valuable standard to advance regional cooperation among diverse members with a strong sense of sovereignty (Yoshimatsu, 2023, p. 417). Mahubani points that ASEAN "despite its many flaws as a political and economic union, has helped forge cooperative regional order built on a culture of pragmatism and accommodation. That order has bridged deep political divides in the region and kept most Southeast Asian countries focused on economic growth and development" (2023, p. 131).

Ferchen and Kuik (Ferchen, Kuik, 2022, p. 36; Kuik, 2022) express the following concern: "Geopolitically, the European powers' Indo-Pacific push- alongside strategic realignments by the United States and other like-minded nations to constrain an increasingly powerful China, if taken too far, raises the risks of entrapment, polarization, and marginalization for ASEAN states". However, ASEAN-US relations fluctuated. While President Obama favored increased cooperation, President Trump withdrew from the Trans-Pacific Partnership Agreement (TPP).

On December 1, 2020, the EU and ASEAN decided to elevate their relations to a strategic partnership in the 23rd ASEAN-EU Ministerial Meeting frame. In addition, the EU, wanting to highlight its role as a global actor, independently of the USA and other allies, announced 2022 the initiative "EU's Global Gateway".

It is worth mentioning that Josep Borrell, the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy / Vice President of the European Commission, underlined that "with untapped potential, EU is never too far away" for ASEAN in an interview on the fringe of the G20 Meeting in Jakarta (July 2023).

funkcjonalnych rezultatów. Jednak instytucje wielostronne w Azji Wschodniej odzwierciedlają znaczenie uczestnictwa ASEAN, które szanuje interakcje i procesy społeczne, które stopniowo pogłębiają relacje uczestników i budują zaufanie. Kuik (2022) podnosi szerszy zakres członkostwa i zinstytucjonalizowanych partnerstw jako jedną z zalet multilateralizmu kierowanego przez ASEAN w porównaniu z sojuszami wojskowymi typu „hub-and-spokes” kierowanymi przez USA i sieciami rozwojowymi kierowanymi przez Chiny. Szczególne znaczenie, jakie ASEAN przywiązuje do uczestnictwa, daje tę przewagę" (ibid).

„Pragmatyczna elastyczność ASEAN staje się bardziej widoczna w porównaniu z rozwojem regionalizmu w innych regionach. Członkowie UE rozwinęli integrację regionalną poprzez formalne i legalistyczne podejście. Kryteria kopenhaskie ilustrują ten rozwój – zasady wymagane, aby państwo stało się członkiem UE. Wymogi obejmują demokrację, praworządność, prawa człowieka oraz poszanowanie i ochronę mniejszości, a UE dokładnie przeanalizowała wnioski o nowe członkostwo, stosując te kryteria. Organizacja regionalna ze ścisłymi systemami instytucjonalnymi i prawnymi może ustanowić wyraźne reguły i zasady rozwoju integracji regionalnej. Mając słabe i zamiast tego połknięte systemy instytucjonalne, ASEAN wykorzystał pragmatyczną elastyczność jako cenny standard do rozwijania współpracy regionalnej między różnymi członkami o silnym poczuciu suwerenności (Yoshimatsu, 2023, s. 417). Mahubani wskazuje, że ASEAN „pomimo wielu wad jako unia polityczna i gospodarcza, pomógł stworzyć kooperatywny porządek regionalny zbudowany na kulturze pragmatyzmu i dostosowania. Porządek ten zasypał głębokie podziały polityczne w regionie i sprawił, że większość krajów Azji Południowo-Wschodniej skupiła się na wzroście gospodarczym i rozwoju" (2023, s. 131).

Ferchen i Kuik (Ferchen, Kuik, 2022, s. 36; Kuik, 2022) wyrażają następujące obawy: „Z geopolitycznego punktu widzenia, nacisk europejskich mocarstw na Indo-Pacyfik – wraz ze strategicznymi zmianami dokonywanymi przez Stany Zjednoczone i inne podobnie myślące kraje w celu powstrzymania coraz silniejszych Chin – jeśli zostanie posunięty za daleko, rodzi ryzyko uwężnienia, polaryzacji i marginalizacji państw ASEAN". Stosunki ASEAN-USA podlegały jednak wahaniom. Podczas gdy prezydent Obama opowiadał się za zacieśnieniem współpracy, prezydent Trump wycofał się z umowy o partnerstwie transpacyficznym (TPP).

1 grudnia 2020 r. UE i ASEAN postanowiły podnieść swoje stosunki do rangi partnerstwa strategicznego w ramach 23. umowy ASEAN-UE. Ramowy program spotkania ministerialnego. Ponadto UE, chcąc podkreślić swoją rolę jako globalnego aktora, niezależnie od USA i innych sojuszników, ogłosiła w 2022 r. inicjatywę „Globalna brama UE”.

Warto wspomnieć, że Josep Borrell, Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa / Wiceprzewodniczący Komisji Europejskiej, podkreślił, że „z niewykorzystanym potencjałem, UE nigdy nie jest zbyt daleko” dla ASEAN w wywiadzie na marginesie spotkania G20 w Dżakarcie (lipiec 2023 r.).

Unanimity or qualified majority?

One thorny issue that makes decision-making difficult is the ASEAN's strict adherence to unanimity. The EU has already adopted and implemented a qualified majority in many decisions. Based on the Treaty of Lisbon, applied since 2009, approximately 20% of decisions are unanimously made in the European Council, while a qualified majority makes 80%. For a qualified majority, 55% of the Member States must agree, expressing 65 % of the total population. Decisions concerning foreign policy and defense, the transition, fiscal harmonization, the increase of the community budget, and specific social security and economic policy issues are taken by unanimity.

Even though unanimity was considered the weapon of defense of the less powerful, the veto was used in several cases as a form of blackmail. The numerical limits provided for qualified majority decision-making in the Treaty of Lisbon protect both small and large countries since, to meet the limits, large and small countries must cooperate.

Although unanimity was the element that cemented ASEAN, avoiding disputes among the members, there is a negative critique by scholars. The implementation of consensus came at a cost because it led to decisions based on the lowest common denominator (Emmers, 2017). It would be advisable the "ASEAN formula minus X", already agreed upon and used in financial affairs, be extended to include specific security issues, notably terrorism and preventive diplomacy (Emmers, 2017).

The challenge is making good, balanced decisions that respect all participants' interests and needs. If the decisions are made by the most prominent and influential states, the smaller and less powerful countries are weakened and marginalized, thus reducing democracy.

Jednomyślność czy kwalifikowana większość?

Jedną z drażliwych kwestii, która utrudnia podejmowanie decyzji, jest ściśle przestrzeganie przez ASEAN zasady jednomyślności. Unia Europejska przyjęła już i wdrożyła większość kwalifikowaną w wielu decyzjach. Zgodnie z traktatem lizbońskim, stosowanym od 2009 r., około 20% decyzji jest podejmowanych jednogłośnie w Radzie Europejskiej, podczas gdy 80% jest podejmowanych większością kwalifikowaną. Aby uzyskać większość kwalifikowaną, 55% państw członkowskich musi wyrazić zgodę, co stanowi 65% całkowitej liczby ludności. Decyzje dotyczące polityki zagranicznej i obronnej, transformacji, harmonizacji fiskalnej, zwiększenia budżetu Wspólnoty oraz konkretnych kwestii związanych z zabezpieczeniem społecznym i polityką gospodarczą są podejmowane jednomyślnie.

Chociaż jednomyślność była uważana za broń obrony mniej potężnych, weto było używane w kilku przypadkach jako forma szantażu. Limity liczbowe przewidziane dla podejmowania decyzji większością kwalifikowaną w Traktacie z Lizbony chronią zarówno małe, jak i duże kraje, ponieważ aby osiągnąć limity, duże i małe kraje muszą współpracować.

Chociaż jednomyślność była elementem, który scementował ASEAN, unikając sporów między członkami, istnieje negatywna krytyka ze strony naukowców. Wdrożenie konsensusu odbyło się kosztem, ponieważ doprowadziło do decyzji opartych na najniższym wspólnym mianowniku (Emmers, 2017) mianowniku (Emmers, 2017). Wskazane byłoby, aby „formuła ASEAN minus X”, już uzgodniona i stosowana w sprawach finansowych, została rozszerzona o konkretne kwestie bezpieczeństwa, w szczególności terroryzm i dyplomację prewencyjną (Emmers, 2017).

Wyzwaniem jest podejmowanie dobrych, wyważonych decyzji, które szanują interesy i potrzeby wszystkich uczestników. Jeśli decyzje podejmowane są przez najbardziej znaczące i wpływowe państwa, mniejsze i mniej potężne kraje są osłabiane i marginalizowane, co ogranicza demokrację.

ASEAN and other multilateral agreements in INDO-PACIFIC region

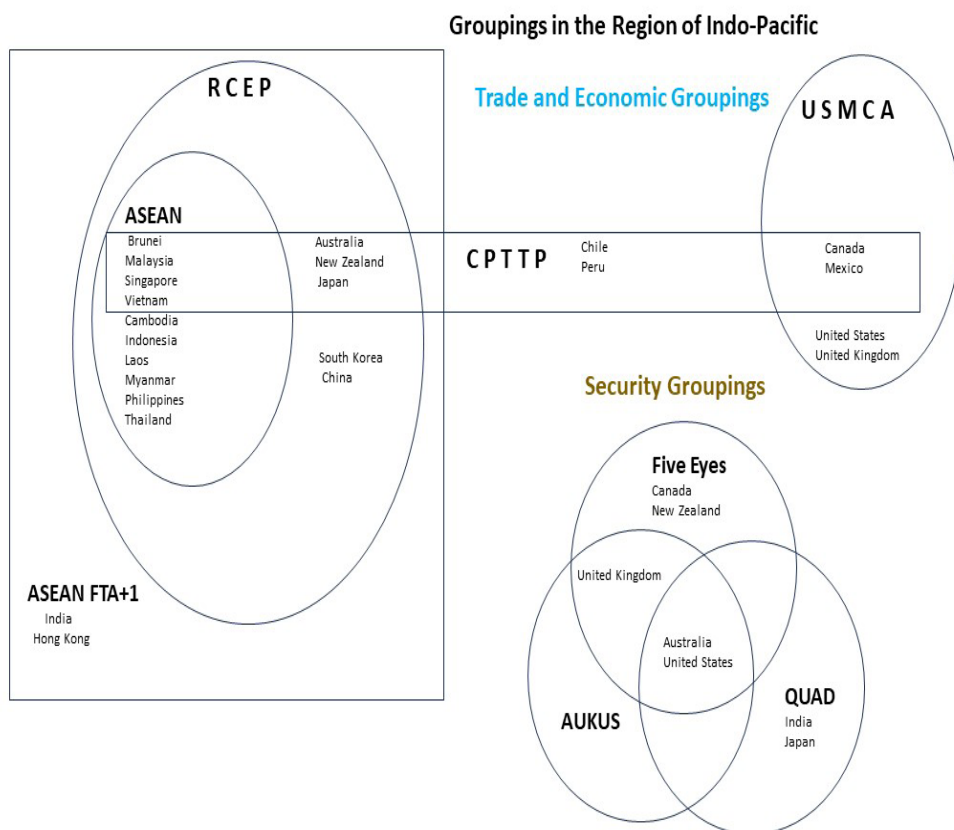
ASEAN at the Core of the Regional Comprehensive Economic Cooperation

The Regional Comprehensive Economic Cooperation (RCEP), the most significant trade agreement, entered into force in 2022 after ten years and 30 rounds of negotiations. RCEP consolidated and joined existing ASEAN +1 agreements with five non-ASEAN member states (China, Japan, Korea, New Zealand, and Australia) (Figure 5). RCEP’s members represent about 30% of the world’s GDP and 30% of the world’s population. India started negotiating but finally left the deal in 2019 due to concerns over its national interests. Although there is a time limit of 18 months to join., India is allowed to participate at any time. In the Institutional Provisions (Article 18.5, para 2 and 3) provided, ASEAN maintains its central role in RCEP, sharing the RCEP Joint Committee Chairmanship with non-ASEAN members’ representatives on a rotational basis.

ASEAN i inne umowy wielostronne w regionie INDO-PACYFIKU

ASEAN w centrum regionalnej kompleksowej współpracy gospodarczej

Regionalna kompleksowa współpraca gospodarcza Regionalna kompleksowa współpraca gospodarcza (RCEP), najważniejsza umowa handlowa, weszła w życie w 2022 r. po dziesięciu latach i 30 rundach negocjacji. RCEP skonsolidował i dołączył do istniejących umów ASEAN +1 z pięcioma państwami spoza ASEAN (Chinami, Japonią, Koreą, Nową Zelandią i Australią) (Rysunek 5). Członkowie RCEP reprezentują około 30% światowego PKB i 30% światowej populacji. Indie rozpoczęły negocjacje, ale ostatecznie opuściły umowę w 2019 r. z powodu obaw o swoje interesy narodowe. Chociaż istnieje limit czasowy wynoszący 18 miesięcy, Indie mogą uczestniczyć w programie w dowolnym momencie. W postanowieniach instytucjonalnych (art. 18.5 ust. 2 i 3) przewidziano, że ASEAN utrzymuje swoją centralną rolę w RCEP, dzieląc przewodnictwo we Wspólnym Komitecie RCEP z przedstawicielami członków spoza ASEAN na zasadzie rotacji.

Figure 5. Groupings in the Region of Indo-pacific
Rysunek 5. Ugrupowania w regionie Indo-Pacyfiku

Source: Own elaboration.

Źródło: Opracowanie własne.

Article 18.5

2. *The RCEP Joint Committee shall convene alternately and on a rotational basis in a Party which is a Member State of ASEAN and a Party which is not a Member State of ASEAN unless the Parties agree otherwise.*

3. *The RCEP Joint Committee shall be co-chaired by a representative appointed by the Parties, which are Member States of ASEAN, and a representative appointed by the Parties, which are not Member States of ASEAN, on a rotational basis unless the Parties agree otherwise. The role of the co-chairs of the RCEP Joint Committee shall be to ensure the effective and impartial management of the meetings, with a view to facilitating consensus among the Parties.*

The rule of unanimity remains.

Article 18.4, para.1

*The RCEP Joint Committee shall take decisions on any matter by consensus.*¹⁹

Even though a member state of ASEAN will share the presidency on a rotational basis with a non-member country of ASEAN, there is concern that China will ultimately prevail, influencing those countries close to it. Japan also has a significant regional presence and “offers a vital hedge against rival powers.” Japan is a member of the two biggest trade deals, CPTTPP and RCEP (Figure 6), while the USA is absent from both, and China is a member only of the RCEP²⁰. Moreover, Japan’s infrastructure investments (roads, sewage, and energy) in many Southeast Asian countries are more significant than China’s.

This Agreement aims to liberalize trade further, remove non-tariff barriers, facilitate trade, and promote a better business environment through copyright regulations, administrative procedures, and e-commerce. Although each ASEAN+1 Free Trade Agreement has distinct origin rules and operational procedures, the Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) establishes a common platform for rules of origin to address the “noodle bowl” effect of overlapping free trade agreements (FTAs) in Asia and the Pacific (Crivelli, Inama, Pearson, 2023, p. 38).

¹⁹ The RCEP Joint Committee shall be deemed to have decided by consensus if no Party present at the meeting objects to the proposed decision when the decision is taken. In case a Party is absent from the meeting, the decision shall be circulated to that Party for it to consider the decision, seek clarification where required, and that a party may convey its acknowledgment within 14 days of the circulation of the decision.

²⁰ Article in *The Economist*, 2023. Japan is a cuddlier friend to Southeast Asia than America or China. Relations between Japan and ASEAN are entering a new era. *The Economist/ Japan and ASEAN*
<https://www.economist.com/asia/2023/12/14/japan-is-a-cuddlier-friend-to-south-east-asia-than-america-or-china>

Artykuł 18.5

2. *Wspólny Komitet RCEP zbiera się naprzemiennie i na zasadzie rotacji w Stronie będącej państwem członkowskim ASEAN i Stronie niebędącej państwem członkowskim ASEAN, chyba że Strony postanowią inaczej.*

3. *Wspólnemu Komitetowi RCEP współprzewodniczą na zasadzie rotacji przedstawiciel wyznaczony przez Strony będące państwami członkowskimi ASEAN oraz przedstawiciel wyznaczony przez Strony niebędące państwami członkowskimi ASEAN, chyba że Strony postanowią inaczej. Rolą współprzewodniczących Wspólnego Komitetu RCEP jest zapewnienie skutecznego i bezstronnego zarządzania posiedzeniami w celu ułatwienia osiągnięcia konsensusu między Stronami.*

Nadal obowiązuje zasada jednomyślności.

Artykuł 18.4 ust. 1

*Wspólny Komitet RCEP podejmuje decyzje w każdej sprawie w drodze konsensusu.*¹⁹

Chociaż państwo członkowskie ASEAN będzie dzielić prezydencję na zasadzie rotacji z krajem niebędącym członkiem ASEAN, istnieją obawy, że Chiny ostatecznie zwyciężą, wpływając na kraje blisko z nimi związane. Japonia ma również znaczącą obecność w regionie i „oferuje istotne zabezpieczenie przed rywalizującymi mocarstwami” Japonia jest członkiem dwóch największych umów handlowych, CPTTPP i RCEP (Rysunek 6), podczas gdy USA są nieobecne w obu, a Chiny są członkiem tylko RCEP²⁰. Co więcej, japońskie inwestycje infrastrukturalne (drogi, kanalizacja i energia) w wielu krajach Azji Południowo-Wschodniej są bardziej znaczące niż chińskie.

Umowa ta ma na celu dalszą liberalizację handlu, usunięcie barier pozataryfowych, ułatwienie handlu i promowanie lepszego otoczenia biznesowego poprzez regulacje dotyczące praw autorskich, procedur administracyjnych i handlu elektronicznego. Chociaż każda umowa o wolnym handlu ASEAN+1 ma odrębne reguły pochodzenia i procedury operacyjne, Regionalne Kompleksowe Partnerstwo Gospodarcze (RCEP) ustanawia wspólną platformę reguł pochodzenia, aby zaradzić efektowi „miski makaronu” nakładających się umów o wolnym handlu (FTA) w Azji i na Pacyfiku (Crivelli, Inama, Pearson, 2023, s. 38).

¹⁹ Uznaje się, że Wspólny Komitet RCEP podjął decyzję w drodze konsensusu, jeżeli żadna ze Stron obecnych na posiedzeniu nie wyrazi sprzeciwu wobec proponowanej decyzji w momencie jej podejmowania. W przypadku nieobecności Strony na spotkaniu, decyzja zostanie przekazana tej Stronie w celu rozważenia decyzji, uzyskania wyjaśnień w razie potrzeby, oraz że Strona może przekazać swoje uznanie w ciągu 14 dni od rozesłania decyzji.

²⁰ Artykuł w *The Economist*, 2023 r. Japonia jest większym przyjacielem Azji Południowo-Wschodniej niż Ameryka czy Chiny. Stosunki między Japonią a ASEAN wkraczają w nową erę. *The Economist/Japonia i ASEAN*
<https://www.economist.com/asia/2023/12/14/japan-is-a-cuddlier-friend-to-south-east-asia-than-america-or-china>

Figure 6. RCEP: Nations signed up for the world's largest free trade deal

Rysunek 6. RCEP: Narody podpisały największą na świecie umowę o wolnym handlu

Source: ASEAN, December 27, 2021.

Źródło: ASEAN, 27 grudnia 2021 r.

The RCEP has two main advantages: on the one hand, it facilitates the creation of supply chains by adopting common rules of origin, and on the other hand, it provides flexibility for adapting procedures and regulations in less developed countries (Kimura, Urata, Thangavelu, Narjoko, 2022, p. 3). Other FTAs between and among RCEP participating parties will co-exist with RCEP as provided in the Final Provisions of the RCEP (Article 20.2)²¹.

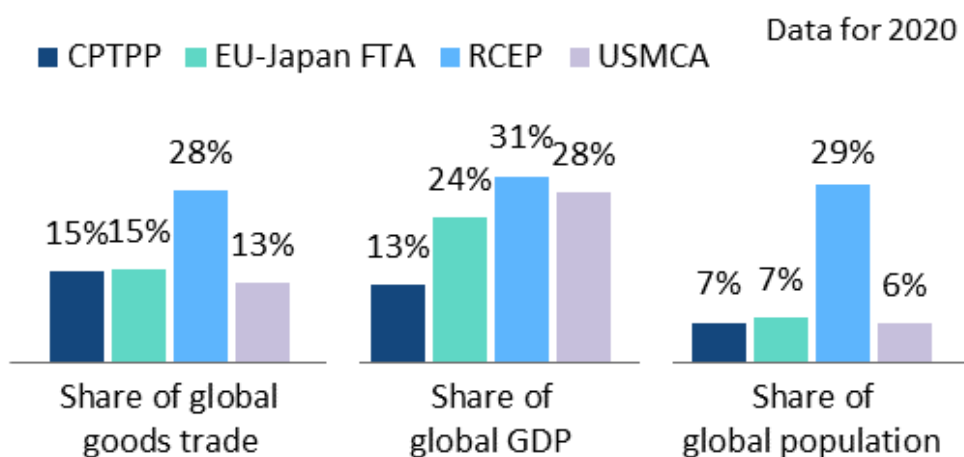
²¹ Article 20.2: Relation to Other Agreements
 "1. Recognizing the Parties' intention for this Agreement to coexist with their existing international agreements, each Party affirms:
 (a) in relation to existing international agreements to which all Parties are party, including the WTO Agreement, its existing rights and obligations with respect to the other

RCEP ma dwie główne zalety: z jednej strony ułatwia tworzenie łańcuchów dostaw poprzez przyjęcie wspólnych reguł pochodzenia, a z drugiej strony zapewnia elastyczność w dostosowywaniu procedur i przepisów w krajach słabiej rozwiniętych (Kimura, Urata, Thangavelu, Narjoko, 2022, s. 3). Inne umowy o wolnym handlu między stronami uczestniczącymi w RCEP będą współistnieć z RCEP zgodnie z postanowieniami końcowymi RCEP (art. 20 ust. 2).²¹

²¹ Artykuł 20.2: Związek z innymi umowami
 „1. Uznając zamiar Stron, aby niniejsza Umowa współistniała z ich istniejącymi umowami międzynarodowymi, każda ze Stron potwierdza:
 (a) w odniesieniu do istniejących umów międzynarodowych, których stronami są wszystkie Strony, w tym Porozumienia WTO, swoje istniejące prawa i obowiązki

Comparing RCEP to CTPP²², CTPP is more demanding because it eliminates trade barriers on more tariff lines (99%) and provides clear intellectual property protection. However, Brunei-Darussalam, Malaysia, Singapore, and Vietnam are also members of the Comprehensive Agreement of Trans-Pacific Partnership. Most analysts agree that RCEP has less extensive commitments than CPTPP. However, they both seek to reduce trade barriers and establish rules – one comparative analysis finds that 30% of RCEP’s text duplicates CPTPP. However, the RCEP established a vast market in the Indo-Pacific, including developed and less developed countries (some ASEAN countries). The RCEP also addresses emerging issues such as intellectual property and public procurement²³. The inclusion of China in RCEP is of huge geopolitical interest because RCEP is the most significant Agreement regarding the share of global trade and GDP. There is no comparison regarding the share of the worldwide population (Figure 7).

Porównując RCEP do CTPP²², CTPP jest bardziej wymagający, ponieważ eliminuje bariery handlowe w większej liczbie linii taryfowych (99%) i zapewnia wyraźną ochronę własności intelektualnej. Jednakże Brunei-Darussalam, Malezja, Singapur i Wietnam są również członkami Kompleksowego Porozumienia o Partnerstwie Transpacyficznym. Większość analityków zgadza się, że RCEP ma mniej rozległe zobowiązania niż CPTPP. Oba mają jednak na celu zmniejszenie barier handlowych i ustanowienie zasad – jedna z analiz porównawczych wykazała, że 30% tekstu RCEP powiela CPTPP. Jednak RCEP ustanowił ogromny rynek w regionie Indo-Pacyfiku, obejmujący kraje rozwinięte i mniej rozwinięte (niektóre kraje ASEAN). RCEP odnosi się również do nowych kwestii, takich jak własność intelektualna i zamówienia publiczne²³. Włączenie Chin do RCEP ma ogromne znaczenie geopolityczne, ponieważ RCEP jest najważniejszym porozumieniem pod względem udziału w globalnym handlu i PKB. Nie ma porównania w odniesieniu do udziału w światowej populacji (Rysunek 7).

Figure 7. Economic indicators of major trade deals

Rysunek 7. Wskaźniki ekonomiczne głównych umów handlowych

Source: In Focus, Congressional Research Service, updated October 17, 2022.

Źródło: W centrum uwagi, Congressional Research Service, aktualizacja z 17 października 2022 r.

Parties; and (b) in relation to existing international agreements to which that Party and at least one other Party are party, its existing rights and obligations with respect to such other Party or Parties, as the case may be”.

²² Comprehensive and Progressive Agreement succeeded the Trans-Pacific Partnership (TPP). CTPP was signed in 2018 by the following ten countries: Australia, Canada, Japan, Mexico, New Zealand, Singapore, Vietnam, Peru, Thailand, Malaysia and Brunei Darussalam. The UK became a member of the CPTPP on 31 May 2023. The US left the TPP in 2017. China was not accepted as a member, although it submitted a formal request in 2021.

²³ IN FOCUS, Congressional Research Service, updated October 17, 2022.

w stosunku do drugiej Strony; oraz (b) w odniesieniu do istniejących umów międzynarodowych, których stroną jest ta Strona i co najmniej jedna inna Strona, jej istniejące prawa i obowiązki w odniesieniu do takiej innej Strony lub Stron, w zależności od przypadku”.

²² Kompleksowe i progresywne porozumienie zastąpiło Partnerstwo Transpacyficzne (TPP). CTPP został podpisany w 2018 r. przez następujące dziesięć krajów: Australia, Kanada, Japonia, Meksyk, Nowa Zelandia, Singapur, Wietnam, Peru, Tajlandia, Malezja i Brunei Darussalam. Wielka Brytania stała się członkiem CPTPP 31 maja 2023 r. Stany Zjednoczone opuściły TPP w 2017 roku. Chiny nie zostały przyjęte jako członek, chociaż złożyły formalny wniosek w 2021 roku.

²³ IN FOCUS, Congressional Research Service, aktualizacja z 17 października 2022 r.

All economic indicators in the following table show that RCEP is a significant deal that will majorly impact international trade²⁴. "A Peterson Institute study estimated RCEP could add up to \$500 billion in world trade by 2030, with sizable benefits for China, Japan, and South Korea"²⁵.

Crowding of multilateral agreements in the Indo-Pacific

The Indian-Pacific Ocean Region, a vast geographical space with great political potential, is gradually upgraded to a new field of rivalry among the great powers. In this space, the global players are trying to acquire an active role by concluding multilateral cooperation agreements. There are trade agreements as well as military partnerships.

The guide ASEAN Outlook on the Indo-Pacific (2019) states that ASEAN views the Asia-Pacific and Indian Ocean regions "as closely integrated and interconnected regions with the ASEAN playing a central and strategic role". At the beginning of the 21st century, the challenges in the Indo-Pacific increased, and ASEAN is justifiably concerned about questioning its central role. However, today, neither China has challenged ASEAN's central role nor does ASEAN consider China a hegemonic threat to contain.

Considering the divergent interpretations of the Indo-Pacific Region (Figure 8) and the underlying strategies, there are different perceptions on broadening the cooperation agenda to address emerging security challenges in the Indo-Pacific Region. Even though all the players in the region officially declare that cooperation and peaceful coexistence are desirable, in essence, the fear of the rise of China and its claims tends to create a cold war climate. "China's geopolitical assertiveness has provoked backlash across the Indo-Pacific, most prominently in the U.S., where there is an emerging bipartisan consensus on the need to craft a robust corresponding strategy" (Heydarian, p. 3). In this context, the presence of the West in the region was strengthened by two significant agreements: the Quadrilateral Agreement (Quad) and the AUKUS.

In 2004, the U.S., Australia, Japan, and India formed the QUAD to give relief and cooperate on maritime issues²⁶. In 2007, at the instigation of Japanese Prime Minister Shinzo Abe, the partners discussed upgrading the cooperation to address the threat to the international rule-based order from the ascent of

²⁴ IN FOCUS, Congressional Research Service, updated October 17, 2022.

²⁵ IN FOCUS, Congressional Research Service, updated October 17, 2022.

²⁶ <https://asiasociety.org/policy-institute/quad-backgroundresearchSearch>

Wszystkie wskaźniki ekonomiczne przedstawione w poniższej tabeli pokazują, że RCEP jest znaczącą umową, która będzie miała duży wpływ na handel międzynarodowy²⁴. „W badaniu przeprowadzonym przez Peterson Institute oszacowano, że RCEP może zwiększyć wartość światowego handlu do 500 mld USD do 2030 r., przynosząc znaczne korzyści Chinom, Japonii i Korei Południowej”²⁵.

Zatłoczenie wielostronnych porozumień w regionie Indo-Pacyfiku

Region Oceanu Indyjsko-Pacyficznego, ogromna przestrzeń geograficzna o wielkim potencjale politycznym, stopniowo staje się nowym polem rywalizacji między wielkimi mocarstwami. W tej przestrzeni globalni gracze starają się odgrywać aktywną rolę poprzez zawieranie wielostronnych umów o współpracy. Istnieją umowy handlowe, a także partnerstwa wojskowe.

Przewodnik ASEAN Outlook on the Indo-Pacific (2019) stwierdza, że ASEAN postrzega regiony Azji i Pacyfiku oraz Oceanu Indyjskiego „jako ściśle zintegrowane i wzajemnie połączone regiony, w których ASEAN odgrywa centralną i strategiczną rolę”. Na początku XXI wieku wyzwania w regionie Indo-Pacyfiku wzrosły, a ASEAN słusznie obawia się kwestionowania swojej centralnej roli. Dziś jednak ani Chiny nie kwestionują centralnej roli ASEAN, ani ASEAN nie uważa Chin za hegemoniczne zagrożenie, które należy powstrzymać.

Biorąc pod uwagę rozbieżne interpretacje regionu Indo-Pacyfiku (Rysunek 8) i leżące u ich podstaw strategie, istnieją różne poglądy na temat poszerzenia programu współpracy w celu sprostania pojawiającym się wyzwaniom w zakresie bezpieczeństwa w regionie Indo-Pacyfiku. Mimo że wszyscy gracze w regionie oficjalnie deklarują, że współpraca i pokojowe współistnienie są pożądane, w istocie strach przed wzrostem Chin i ich roszczeniami ma tendencję do tworzenia klimatu zimnej wojny. „Geopolityczna asertywność Chin wywołała reakcję w całym regionie Indo-Pacyfiku, w szczególności w Stanach Zjednoczonych, gdzie pojawia się dwupartyjny konsensus co do potrzeby stworzenia solidnej, odpowiadającej strategii” (Heydarian, s. 3). W tym kontekście obecność Zachodu w regionie została wzmocniona przez dwa znaczące porozumienia: Quadrilateral Agreement (Quad) i AUKUS.

W 2004 r. USA, Australia, Japonia i Indie utworzyły QUAD w celu udzielania pomocy i współpracy w kwestiach morskich²⁶. W 2007 r., za namową

²⁴ IN FOCUS, Congressional Research Service, aktualizacja z 17 października 2022 r.

²⁵ IN FOCUS, Congressional Research Service, aktualizacja z 17 października 2022 r.

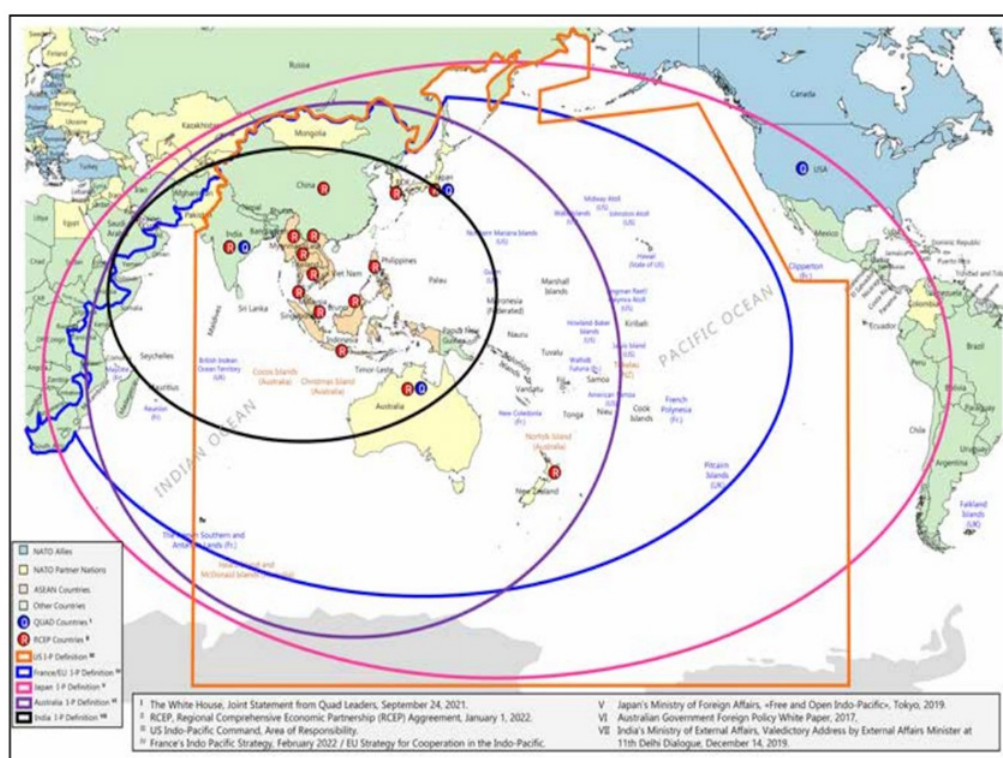
²⁶ <https://asiasociety.org/policy-institute/quad-backgroundresearchSearch>

China as a global power²⁷. However, not all capitals had the same enthusiasm, and Quad froze for a decade. In 2017, the “Trump administration explicitly and often aggressively framed the Quad as a mechanism for collective opposition to China”²⁸ (Fraser, 2023). “Coercive Chinese activity against all Quad nations galvanized a mutual understanding of the threat posed by an unchecked China”²⁹ (Buchan, Rimland, 2020). However, Quad has a broad cooperation agenda, including security and counter-terrorism issues.

On the contrary, the trilateral security partnership signed on September 15, 2021, between Australia, the United Kingdom, and the United States (AUKUS) is explicitly a military technology partnership. With this Agreement, the Australian Navy will acquire eight nuclear-powered submarines armed with conventional weapons from the U.S. and U.K. After the signature of AUKUS, Australia canceled the contract with Naval Group, a company in which France has a significant stake. However, the agreement, signed with the Naval Group to supply the nuclear-powered submarines from France, provided binding clauses for cancellation,

japońskiego premiera Shinzo Abe, partnerzy dyskutowali nad wzmocnieniem współpracy, aby stawić czoła zagrożeniu dla międzynarodowego porządku opartego na zasadach, wynikającemu ze wzrostu znaczenia Chin jako globalnej potęgi²⁷. Jednak nie wszystkie stolicy miały taki sam entuzjazm, a Quad zamarł na dekadę. W 2017 r. „administracja Trumpa wyraźnie i często agresywnie wyraźnie i często agresywnie quad jako mechanizm zbiorowego sprzeciwu wobec Chin»²⁸ (Fraser, 2023). „Przymusowa chińska aktywność przeciwko wszystkim państwom Quad ożywiła wzajemne zrozumienie zagrożenia stwarzanego przez niekontrolowane Chiny”²⁹ (Buchan, Rimland, 2020). Quad ma jednak szeroki program współpracy, obejmujący kwestie bezpieczeństwa i walki z terroryzmem.

Wręcz przeciwnie, trójstronne partnerstwo w zakresie bezpieczeństwa podpisane 15 września 2021 r. między Australią, Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi (AUKUS) jest wyraźnie partnerstwem w zakresie technologii wojskowych. Dzięki tej umowie australijska marynarka wojenna nabędzie

Figure 8. Divergent interpretations of the Indo-Pacific region
Rysunek 8. Rozbieżne interpretacje regionu Indo-Pacyfiku

Źródło: NATO, 2022 r. Raport perspektyw regionalnych dla regionu Indo-Pacyfiku Strategiczna analiza prognostyczna.
Source: NATO, 2022. Regional Perspectives Report on the Indo-Pacific. Strategic Foresight Analysis.

²⁷ <https://www.cfr.org/in-brief/quad-indo-pacific-what-know>

²⁸ <https://asiasociety.org/policy-institute/quad-background-derearchSearch>

²⁹ https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/200312_BuchanRimland_QuadReport_v2%5B6%5D.pdf

²⁷ <https://www.cfr.org/in-brief/quad-indo-pacific-what-know>

²⁸ <https://asiasociety.org/policy-institute/quad-background-derearchSearch>

²⁹ [https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/200312_BuchanRimland_QuadReport_v2\[6\].pdf](https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/200312_BuchanRimland_QuadReport_v2[6].pdf)

and a considerable amount had already been paid. The supply of 8 nuclear-powered submarines to Australia was arguably an act of power projection by the U.S. and U.K., with China's final recipient³⁰. It is expected that other countries in the region, particularly Japan, which feels directly threatened by China, will claim participation in this military Agreement.

The AUKUS agreement surprised almost everyone. While China expressed its annoyance, the relative embarrassment on the part of the USA and the enthusiastic statements of the Prime Ministers of the United Kingdom and Australia strongly showed that the signatories states of the AUKUS agreement worked in a closed circle, with secret diplomacy long before its announcement.

France was informed about AUKUS a few hours before the official announcement. Some analysts argue that the United Kingdom quickly took advantage of delays in France's contract implementation and acted to exclude France from the Indo-Pacific region. After BREXIT, the United Kingdom addressed traditional partners and took an active role in the conclusion of the AUKUS, possibly seeking its total reinstatement as an international regulatory factor.

The signing of AUKUS surprised not only France but also the EU. EU officials³¹ said this action should exist between allies and highlighted the need for the EU to strengthen its common security & defense policy (Bergmann, Haddad, 2021). In an interview with Amanpour, European Commission President Ursula Von der Leyen said that the Treatment of France was unacceptable³². The AUKUS embarrassed France, the EU's leading military power, and the entire EU, spotlighting its weakness regarding the military aspect.

There is serious concern that AUKUS risks opening Pandora's box. "The spread of nuclear-submarine technology and fuel for propulsion reactors sets a dangerous precedent that others will exploit"³³. Moreover, "AUKUS is a challenge to the hallowed notion of "ASEAN centrality" a totemic rhetorical device which seeks to have others acknowledge its relevance to keep-great-powers struggles away from its turf"³⁴.

³⁰ <https://www.economist.com/briefing/2021/09/25/aucus-reshapes-the-strategic-landscape-of-the-indo-pacific>

³¹ <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0608-the-aucus-agreement-what-repercussions-for-the-european-union>

³² <https://edition.cnn.com/videos/tv/2021/09/20/amanpour-ursula-von-der-leyen-aucus-eu-france.cnn>

³³ <https://economist.com/international/2021/09/17/what-does-the-australian-submarine-deal-mean-for-non-proliferation>

³⁴ <https://www.economist.com/briefing/2021/09/25/aucus-reshapes-the-strategic-landscape-of-the-indo-pacific>

osiem okrętów podwodnych z napędem jądrowym uzbrojonych w broń konwencjonalną od USA i Wielkiej Brytanii. Po podpisaniu AUKUS Australia anulowała kontrakt z Naval Group, spółką, w której Francja ma znaczące udziały. Jednak umowa podpisana z Naval Group na dostawę okrętów podwodnych z napędem jądrowym z Francji przewidywała wiążące klauzule anulowania, a znaczna kwota została już zapłacona. Dostawa 8 okrętów podwodnych z napędem jądrowym do Australii była prawdopodobnie aktem projekcji siły przez USA i Wielką Brytanię, a ostatecznym odbiorcą były Chiny³⁰. Oczekuje się, że inne kraje w regionie, w szczególności Japonia, która czuje się bezpośrednio zagrożona przez Chiny, będą domagać się udziału w tym porozumieniu wojskowym.

Umowa z AUKUS zaskoczyła niemal wszystkich. Podczas gdy Chiny wyraziły swoją irytację, względne zażenowanie ze strony USA i entuzjastyczne oświadczenia premierów Wielkiej Brytanii i Australii wyraźnie pokazały, że państwa-sygnatariusze umowy AUKUS pracowały w zamkniętym kręgu, z tajną dyplomacją na długo przed jej ogłoszeniem.

Francja została poinformowana o AUKUS na kilka godzin przed oficjalnym ogłoszeniem. Niektórzy analitycy twierdzą, że Wielka Brytania szybko wykorzystała opóźnienia w realizacji kontraktu przez Francję i podjęła działania mające na celu wykluczenie Francji z regionu Indo-Pacyfiku. Po BREXIT Wielka Brytania zwróciła się do tradycyjnych partnerów i odegrała aktywną rolę w zawarciu AUKUS, prawdopodobnie dążąc do jego całkowitego przywrócenia jako międzynarodowego czynnika regulacyjnego.

Podpisanie AUKUS zaskoczyło nie tylko Francję, ale także Unię Europejską. Urzędnicy UE³¹ stwierdzili, że takie działanie powinno mieć miejsce między sojusznikami i podkreślili potrzebę wzmocnienia przez UE wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (Bergmann, Haddad, 2021). W wywiadzie dla Amanpour przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula Von der Leyen powiedziała, że traktowanie Francji było nie do przyjęcia³². AUKUS zawstydził Francję, wiodącą potęgę wojskową UE, i całą UE, podkreślając jej słabość w aspekcie wojskowym.

Istnieją poważne obawy, że AUKUS ryzykuje otwarcie puszek Pandory. „Rozprzestrzenianie się technologii nuklearnych okrętów podwodnych i paliwa do reaktorów napędowych stanowi niebezpieczny precedens, który inni będą wykorzystywać"³³. Co więcej,

³⁰ <https://www.economist.com/briefing/2021/09/25/aucus-reshapes-the-strategic-landscape-of-the-indo-pacific>

³¹ <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0608-the-aucus-agreement-what-repercussions-for-the-european-union>

³² <https://edition.cnn.com/videos/tv/2021/09/20/amanpour-ursula-von-der-leyen-aucus-eu-france.cnn>

³³ <https://economist.com/international/2021/09/17/wh->

„AUKUS jest wyzwaniem dla uświęconego pojęcia „centralności ASEAN”, totemicznego narzędzia retorycznego, które ma na celu skłonienie innych do uznania jego znaczenia w utrzymywaniu zmagających się wielkich mocarstw z dala od jego terytorium”³⁴.

Concluding remarks

After a long period of peace and avoidance of open conflict between the major powers, Russia's invasion of Ukraine and the ongoing destructive war, as well as the competition between the U.S. and China, show that we are in a new era of uncertainty and danger (Kausikan, 2023).

It seems the West can no longer determine the international agenda itself. The rise of China, India, and other regional powers is consolidating a multipolar system and new geopolitical balances. Of course, Russia cannot be ignored as the largest country in terms of area and as a nuclear superpower. What will prevail in this world in transition? The logic of trade and dialogue, or the logic of war, and the creation of *faits accomplis*?

In the globalized system, the interdependence between the economic actors does not exclude the possibility of war. “Kausikan (2023) argues that” the prospect of mutually assured destruction kept peace between the United States and the Soviet Union; mutually assured destruction – now not just nuclear but also economic – in all probability also keep the peace between the United States and China.” Even if a confrontation with the participation of the most significant global players is so far avoided, a war for supremacy is waged through regional proxy wars. It has happened in various cases, such as in Ukraine, where the open confrontation is between Russia and Ukraine. The whole West is standing by Ukraine's side with economic and military means but avoiding direct involvement.

The traditional rivalry between the United States and Russia is currently fueling the war in Ukraine and has brought the threat of war back to Europe. It should also not be underestimated that Russia, under pressure from both its involvement in the war and hefty sanctions, has repeatedly threatened to use nuclear weapons. However, the situation in Southeast Asia seems to be better controlled since the big players are trying not to push things to extremes for the time being.

The most important geopolitical issue of our time is the US-China rivalry. However, the largest population on earth lives in the South, and most governments are interested in development and do not wish to side with China or the USA. The way ASEAN has managed competition between the U.S. and China is a model

Uwagi końcowe

Po długim okresie pokoju i unikania otwartego konfliktu między głównymi mocarstwami, inwazją Rosji na Ukrainę i trwającą niszczycielską wojną, a także rywalizacją między Stanami Zjednoczonymi a Chinami pokazują, że znajdujemy się w nowej erze niepewności i niebezpieczeństwa (Kausikan, 2023).

Wygląda na to, że Zachód nie jest już w stanie samodzielnie ustalać agendy międzynarodowej. Wzrost znaczenia Chin, Indii i innych regionalnych potęg konsoliduje wielobiegunowy system i nową równowagę geopolityczną. Oczywiście nie można ignorować Rosji jako największego kraju pod względem powierzchni i jako supermocarstwa nuklearnego. Co zwycięży w tym świecie w okresie przejściowym? Logika handlu i dialogu czy logika wojny i tworzenie faktów dokonanych?

W zglobalizowanym systemie współzależność między podmiotami gospodarczymi nie wyklucza możliwości wojny. Kausikan (2023) argumentuje, że „perspektywa wzajemnie gwarantowanego zniszczenia utrzymywała pokój między Stanami Zjednoczonymi a Związkiem Radzieckim; wzajemnie gwarantowane zniszczenie – teraz nie tylko nuklearne, ale także gospodarcze – najprawdopodobniej utrzyma również pokój między Stanami Zjednoczonymi a Chinami”. Nawet jeśli do tej pory udało się uniknąć konfrontacji z udziałem najważniejszych globalnych graczy, wojna o dominację toczy się poprzez regionalne wojny zastępcze. Zdarzało się to w różnych przypadkach, na przykład w Ukrainie, gdzie między Rosją a Ukrainą toczy się otwarta konfrontacja. Cały Zachód stoi po stronie Ukrainy zapewniając pomoc ekonomiczną i wojskową, unika jednak bezpośredniego zaangażowania.

Tradycyjna rywalizacja między Stanami Zjednoczonymi a Rosją podsyca obecnie wojnę w Ukrainie i sprawiła, że groźba wojny powróciła do Europy. Nie należy również lekceważyć faktu, że Rosja, pod presją zarówno swojego zaangażowania w wojnę, jak i dotkliwych sankcji, wielokrotnie groziła użyciem broni jądrowej. Jednak sytuacja w Azji Południowo-Wschodniej wydaje się być lepiej kontrolowana, ponieważ duzi gracze starają się na razie nie popadać w skrajności.

Najważniejszą kwestią geopolityczną naszych czasów jest rywalizacja między Stanami Zjednoczonymi

---

at-does-the-australian-submarine-deal-mean-for-non-proliferation

³⁴ <https://www.economist.com/briefing/2021/09/25/aukus-reshapes-the-strategic-landscape-of-the-indo-pacific>

for all developing countries. It has received help from both countries while maintaining good relations with all major global players, such as India, Japan, and the European Union (Mahbuhani, 2023, p. 138). Moreover, China's – and, to some extent, Japanese- success in negotiating with all of the ASEAN countries has stimulated the European Union to launch a similar strategy if only to better cope with U.S. and Chinese competition (Camroux, p. 28).

The EU and ASEAN are trade partners in a problematic geopolitical context; both believe in rules-based multilateralism. Despite starting from different starting points and having different standards, they have developed strong ties and are strategic partners. EU and ASEAN are essential in balancing great power rivalries almost fifty years after establishing a diplomatic dialogue between the EU and ASEAN³⁵.

ASEAN is one of the world's largest economies in terms of gross domestic product. ASEAN could become the world's fourth-largest economy by 2030, comprising a consumer market valued at over 4 trillion USD (Ayman Falak, 2021). The EU should strengthen its economic cooperation with ASEAN to maintain its competitive position in the dynamically developing region. "Bringing EU and ASEAN together would establish free trade areas with a combined market of more than 1 billion people"³⁶. ASEAN is a crucial hub for the transit of European goods, and ASEAN plays an essential role in regional supply chains³⁷.

Closer trade and investment relations could also help the EU achieve its goal of a strategic partnership between the two regional blocks encompassing political and economic cooperation. In the 21st century, the EU and the ASEAN can continue to connect Europe and Asia by acting as balancers and reducing tensions between the major international players.

a Chinami. Jednak największa populacja na Ziemi żyje na południu, a większość rządów jest zainteresowana rozwojem i nie chce stawać po stronie Chin czy USA. Sposób, w jaki ASEAN poradził sobie z konkurencją między USA i Chinami, jest wzorem dla wszystkich krajów rozwijających się. Otrzymał pomoc od obu krajów, utrzymując jednocześnie dobre stosunki ze wszystkimi głównymi globalnymi graczami, takimi jak Indie, Japonia i Unia Europejska (Mahbuhani, 2023, s. 138). Co więcej, chiński – i do pewnego stopnia japoński – sukces w negocjacjach ze wszystkimi krajami ASEAN pobudził Unię Europejską do uruchomienia podobnej strategii, choćby po to, by lepiej radzić sobie z amerykańską i chińską konkurencją (Camroux, s. 28).

UE i ASEAN są partnerami handlowymi w problematycznym kontekście geopolitycznym; obie strony wierzą w multilateralizm oparty na zasadach. Pomimo różnych punktów wyjścia i odmiennych standardów, rozwinęły one silne więzi i są strategicznymi partnerami. UE i ASEAN są niezbędne w równoważeniu rywalizacji wielkich mocarstw prawie pięćdziesiąt lat po nawiązaniu dialogu dyplomatycznego między UE i ASEAN³⁵.

ASEAN jest jedną z największych gospodarek świata pod względem produktu krajowego brutto. Do 2030 r. ASEAN może stać się czwartą co do wielkości gospodarką świata, obejmującą rynek konsumencki o wartości ponad 4 bilionów USD (Ayman Falak, 2021). Unia Europejska powinna wzmocnić współpracę gospodarczą z ASEAN, aby utrzymać swoją konkurencyjną pozycję w dynamicznie rozwijającym się regionie. „Połączenie UE i ASEAN stworzyłoby strefy wolnego handlu z połączonym rynkiem ponad 1 miliarda ludzi"³⁶. ASEAN jest kluczowym węzłem dla tranzytu europejskich towarów, a ASEAN odgrywa istotną rolę w regionalnych łańcuchach dostaw³⁷.

Bliższe stosunki handlowe i inwestycyjne mogłyby również pomóc UE w osiągnięciu celu, jakim jest strategiczne partnerstwo między dwoma blokami regionalnymi, obejmujące współpracę polityczną i gospodarczą. W XXI wieku UE i ASEAN mogą nadal łączyć Europę i Azję, działając jako równoważniki i zmniejszając napięcia między głównymi graczami międzynarodowymi.

³⁵ The diplomatic dialogue between ASEAN and the European Economic Community, although started in 1973, was formalized in 1980 with the signature of the EC-ASEAN Cooperation Agreement.

³⁶ European Parliament, 2023 Trade negotiations between the EU and ASEAN member states. Briefing.

³⁷ European Parliament, 2023 Trade negotiations between the EU and ASEAN member states. Briefing.

³⁵ Dialog dyplomatyczny między ASEAN a Europejską Wspólnotą Gospodarczą, choć rozpoczął się w 1973 r., został sformalizowany w 1980 r. wraz z podpisaniem umowy o współpracy między WE a ASEAN.

³⁶ Parlament Europejski, 2023 Negocjacje handlowe między UE a państwami członkowskimi ASEAN. Briefing.

³⁷ Parlament Europejski, 2023 Negocjacje handlowe między UE a państwami członkowskimi ASEAN. Briefing.

References:

1. Acharya, A. (2017). The myth of ASEAN centrality?. *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 39(2), 273-279.
2. Ayman Falak, M. (2021). *ASEAN's Free Trade Agreements: An Overview*. *ASEAN Briefing*. <https://www.aseanbriefing.com/news/aseans-free-trade-agreements-an-overview/> (accessed on December 31, 2023).
3. Bergmann, M., Haddad, B. (2021). *Europe Needs to Step Up on Defense. Brussels Should Borrow and Spend More on Security*. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/europe/europe-needs-step-defense> (accessed March, 5, 2024).
4. Börzel, T., Risse, T. (2000). When Europe Hits Home: Europeanization and Domestic Change. *European Integration Papers (EIoP)*, 4(15).
5. Buchan, P., Rimland, B. (2020). *Defining the Diamond. The Past, Present, and Future of the Quadrilateral Dialogue*. Center of Strategic and International Studies (CIS). <https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/200312>
6. Caballero-Anthony, M. (2022). The ASEAN way and the changing security environment: navigating challenges to informality and centrality. *International Politics*, 1-21. <https://doi.org/10.1057/s41311-022-00400-0>
7. Camroux, D., (2018). The European Union and Asean: Two to Tango? Notre Europe. Thinking of a united Europe. Penser l'unité européenne. *Studies and Research* 65. <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2018/01/eu-aseancamrouxneune08.pdf>
8. Congressional Research Service, IN FOCUS, updated October 17, 2022 (accessed on December 31, 2023). <https://crsreports.congress.gov>
9. Council of the European Union (2008). *Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union*, 6655/08 28.
10. Crivelli, P., Inama, S., Pearson, M. (2023). *An Assessment of Rules of Origin in RCEP and ASEAN+1 Free Trade Agreements*. *ASEAN Development Bank*. <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/916421/rules-origin-rcep-asean1-free-trade-agreements.pdf>
11. Emmers, R. (2017). ASEAN minus X: Should This Formula Be Extended? (RSIS Commentaries, No. 199). *RSIS Commentaries*. Singapore: Nanyang Technological University. <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/cms/co17199-asean-minus-x-should-this-formula-be-extended/> (accessed on 28 Feb2024)
12. European Commission (2023). *European Union, Trade in goods with ASEAN*. Directorate General for Trade. https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_asean-association-of-south-east-asian-nations_en.pdf (accessed on December 31, 2023)
13. European Parliament (2023). *Trade negotiations between the EU and ASEAN member states*. Briefing. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754629/EPRS_BRI\(2023\)](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754629/EPRS_BRI(2023)) (accessed on December 31, 2023).
14. European Parliament (2022). *ASEAN: The EU's strategic partner in Asia*. Briefing. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698807/EPRS_BRI\(2021\)698807_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/698807/EPRS_BRI(2021)698807_EN.pdf) (accessed on January 21, 2024).
15. Ferchen, M., Kuik, Ch.-Ch. (2022). *EU-ASEAN Trade investment and Connectivity Cooperation*. In: L. Bomassi (ed). *Reimagining EU-ASEAN Relations: Challenges and Opportunities* (pp. 31-38). Carnegie Europe.
16. Gilson, J. (2020). EU-ASEAN relations in the 2020s: pragmatic inter-regionalism? *International Economics and Economic Policy*, 17(3), 727-745. <https://doi.org/10.1007/s10368-020-00474-2>
17. Grare, F., Yeo, H. L. (2023). *Europe's Security Posture in the Indo-Pacific and the View from Asia*. In: L. Bomassi (ed). *Reimagining EU-ASEAN Relations: Challenges and Opportunities* (pp. 15-21). Carnegie Europe.
18. He, K. (2014). A Strategic Functional Theory of Institutions and Rethinking Asian Regionalism: When Do Institutions Matter?. *Asian Survey*, 54(6), 1184-1208. <https://doi.org/10.1525/as.2014.54.6.1184>
19. Heydarian, J. R. (2020). *At strategic crossroads: Asean Centrality Amid Sino-American Rivalry in the Indo-Pacific Foreign Policy*. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/articles/at-a-strategic-crossroads-asean-centrality-amid-sino-american-rivalry-in-the-indo-pacific/> (accessed December 31, 2023).
20. Kausikan, B. (2023). *Navigating the New Age of Great-Power Competition/Statecraft in the Shadow of the US-Chinese Rivalry*. *Foreign Affairs*.
21. <https://www.foreignaffairs.com/united-states/china-great-power-competition-russia-guide> (accessed December 31, 2023).
22. Khandekar, G. *Mapping EU-ASEAN Relations*. *AGORA Asia-Europe*. FRIDE, A European Think Tank for Global Action. <https://www.files.ethz.ch/isn/177603/Mapping%20EU-ASEAN%20relations.pdf>

23. Kuik, Ch.-Ch. (2022). Shades of Grey: Riskification and Hedging in the Indo-Pacific, *Pacific Review*, 36(6), 1181-1214. <https://doi.org/10.1080/09512748.2022.2110608>
24. Kimura, F., Urata, S., Thangavelu, S., Narjoko, D. (2022). *The Regional Comprehensive Economic Partnership: Challenges and Opportunities for ASEAN and East Asia*. In: F. Kimura, S. Urata, S. M. Thangavelu, D. Narjoko (eds.), *Dynamism of East Asia and RCEP: The Framework for Regional Integration* (pp.1-11). Jakarta: ERIA.
25. Krohn, F. (2009). *What kind of power? The EU as an International Actor*. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=f4a5029aa9c91bdf3d36b1d92dc867d1874db8b4> (accessed on February, 4, 2024).
26. Lucarelli, S., Fioramonti, L. (2010). *The EU in the eyes of others, why bother?* In: S. Lucarelli, L. Fioramonti (eds.), *External Perceptions of the European Union as a Global Actor*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203866917>
27. Mahbubani, K. (2023). *Asia's Third Way. How Asean Survives and Thrives Amid Great-Power Competition*. *Foreign Affairs*. <https://www.foreignaffairs.com/southeast-asia/asias-third-way-asean-amid-great-power-competition>(accessed on March, 4, 2024).
28. Manners, I. (2002). Normative Power Europe: A contradiction in terms?. *Journal of Common Market Studies*, 40(2), 235-258. <https://doi.org/10.4324/9780203866917>
29. NATO (2022). *Regional Perspectives Report on the Indo-Pacific*. Strategic Foresight Analysis. <https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2023/05/regional-perspectives-2022-07-v2-1.pdf> (accessed on February, 24, 2024).
30. *Nuremberg Declaration on an EU-ASEAN Enhanced Partnership*. 2007. Presidency of the European Union. Allemagne. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/PRES_07_54 (accessed January, 28, 2024).
31. *Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement* (2020). <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/rcep-chapter-20.pdf> (accessed on February 28, 2024).
32. Qin, Y., Nordin, A.H.M. (2019). Relationality and rationality in Confucian and Western traditions of thought. *Cambridge Review of International Affairs*, 32, pp. 601-614. <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1641470>
33. Rüländ, J. (2001). ASEAN and the European Union: A Bumpy Interregional Relationship. *Discussion Paper, C 95*. https://aei.pitt.edu/197/1/dp_c95_rueland.pdf (accessed on February 28, 2024).
34. Stubbs, R. (2008). The ASEAN alternative? Ideas, Institutions and the challenge to „global” governance. *The Pacific Review*, 21(4), 451-468.. <https://doi.org/10.1080/09512740802294713>
35. Stubbs, R. (2019). ASEAN skeptics versus ASEAN proponents: evaluating regional institutions. *The Pacific Review*, 32(6), 923-950. <https://doi.org/10.1080/09512748.2019.1611627>(accessed”<https://doi.org/10.1080/09512748.2019.1611627>
36. UNCTAD (2022). *Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement*. <https://investmentpolicy.unctad.org/international-investment-agreements/treaty-files/6032/> (accessed February 16, 2024).
37. Visoka, G., Doyle, J. (2016). New – Functional Peace: The European Union Way of Resolving Conflicts. *Journal of Common Market Studies*, 54(4), 862-877. <https://doi.org/10.1111/jcms.12342>
38. Xuechen, I.C. (2018). The role of ASEAN’s identities in reshaping the ASEAN–EU relationship. *Contemporary Southeast Asia*, 40(2), 222-246. <https://doi.org/10.1355/cs40-2c>
39. Yoshimatsu, H. (2023). Meanings, norms, and social constitution: revisiting ASEAN centrality in East Asian regionalism. *Japanese Journal of Political Science*, 24(4), 409-423. <https://doi.org/10.1017/S1468109923000257>

